

REFERAT Kultur og Fritidsudvalget_2018-21 d. 19-11-2018

Mødedato Mandag d. 19. november 2018 kl. 20:30

Mødested Udvalgsværelse 1

Indholdsfortegnelse

Meddelelsespunkt.....	3
Puljen til åbne idrætsanlæg 2018 - status.....	4
Skybrudsprojekt og nye kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej - anlægsbevilling.....	7
Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kunstgræsbaner.....	10
Implementering af Røgfri Generation på Frederiksberg.....	16
Generationernes By: Modernisering af Ingeborggården og Frederiksberg Boldklub - bevilling.....	24
Fritidspas og guideordning - opfølgning efter Budgetforlig 2019.....	26
Ny Udsattepolitik 2019-2022 - Høring.....	29
Lukket.....	33

Punkt 108: Meddelelsespunkt

00.01.00-P35-120-17

Sagsfremstilling

Formanden orienterede om programmet til kick-off-seminaret den 6. december, hvor Ulla Tofte og Frederik Birket-Smith er indbudt til at deltage. Formanden bad i forlængelse heraf forvaltningen overveje, at nedsætte en hurtigt arbejdende arbejdsgruppe (3-4 møder) med kultur- og fritidsaktører som led i politikprocessen. Det blev aftalt, at denne mulighed drøftes på kick-off-seminaret.

Formanden orienterede om, at han har været i dialog med CPH Fashionweek og varslede, at der er en puljesag på vej til udvalgsrådet den 26. november med flere store ansøgninger.

Punkt 109: Puljen til åbne idrætsanlæg 2018 - status

04.00.00-P20-2-15

Resume

Frederiksberg Kommune har en årlig anlægspulje på 500.000 kr. til udvikling og etablering af åbne idrætsanlæg. I forhold til puljen for 2018 har der i perioden juni til oktober 2018 været arbejdet på et forslag om at etablere et åbent idrætsanlæg til funktionel træning og bevægelse i øvrigt i området ved Solbjerg Plads tæt på CBS, Kilen og Fasanvej Metro. Denne indstilling indeholder en status på anlægspuljen for Åbne Idrætsanlæg, på det aktuelle projekt for 2018 samt en anbefaling til den videre proces.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget udsatte sagen, idet udvalget anmodede forvaltningen om, dels at indtænke tilgængelighed i projektet via dialog med Parasport Frederiksberg, dels at se på muligheden for at indtænke andre ikke så individuelle bevægelsesformer, dels at sikre, at et anlæg på den foreslåede placering ved CBS kan reetableres et andet sted på Frederiksberg, hvis arealet skal udvikles i ny retning.

Indstilling

By- og Miljøområdet indstiller til Kultur- og Fritidsudvalget,

1. at der arbejdes videre med en etablering af et åbent idrætsanlæg til funktionel træning og bevægelse i øvrigt på et kommunalt ejet areal (matr. nr. 239I, Frederiksberg) i området ved Solbjerg Plads tæt på CBS, Kilen og Fasanvej Metro,
2. at beløbet i 2018 på 500.000 kr. fra puljen "Åbne idrætsanlæg" i praksis udmøntes i 2019 til etablering i forår 2019 af det åbne idrætsanlæg på den nævnte placering, idet forskydningen af beløbet er medtaget i 3. FR., og
3. at forvaltningen primo 2019 vender tilbage til Kultur- og Fritidsudvalget med en status på projektet - herunder i forhold til endeligt projekt, den bruger- og aktørmæssige aktivering af anlægget samt i forhold til forvaltningens anbefalinger til arbejdet med udmøntningen af anlægspuljen for 2019.

By- og Miljøområdet indstiller til By- og Miljøudvalget,

at sagen tages til orientering.

Sagsfremstilling

Baggrund - om puljen til "Åbne Idrætsanlæg"

Som det fremgår af Frederiksbergstrategien 2016 og kommunens Kultur- og Fritidspolitik 2015-2018 har indbyggende faciliteter og byrum til idræt, bevægelse og leg - herunder kommunens såkaldte "åbne idrætsanlæg" - en vigtig betydning for dels byens liv og særlige profil og dels som led i at skabe rammer og tilbud til, at borgerne kan have et aktivt og sundt hverdagsliv.

Et "åbent idrætsanlæg" er en mindre idræts- og motionsfacilitet anlagt i byens rum, der inspirerer til træning, fysisk aktivitet og sundhedsfremme. De åbne idrætsanlæg, der er offentligt tilgængelige og gratis at benytte, henvender sig bredt til byens borgere og besøgende.

Anlæggene kan bruges særskilt eller fx som "trænings-nedslag" på en gåtur/løbetur. Samtidig kan der ved disse anlæg planlægges undervisning og træningsforløb for udvalgte målgrupper såsom fx træningsfællesskaber, foreninger og institutioner. De åbne idrætsanlæg rundt om i byen gør desuden, at bevægelse og motion lettere kan indpasses i forskellige målgruppers hverdag (børn, unge, voksne, forældre, ældre, studerende mv.).

I forlængelse heraf har Frederiksberg Kommune siden 2015 haft en årlig anlægspulje på 500.000 kr. (under Kultur- og Fritidsudvalget) til udvikling og etablering af disse "åbne idrætsanlæg". I anlægsplanen er der desuden afsat 50.000 kr. til drift og vedligehold af anlæggene - herunder service- og sikkerhedsstjek.

Puljen til åbne idrætsanlæg er i tidligere år bl.a. blevet brugt til etablering af åbne idrætsanlæg i Danmarksgården, på Pile Allé ved KB's idrætsanlæg og i Grøndalen (skatefacilitet).

Bevæg dig for livet

Anlægspuljens relevans skal også ses i sammenhæng med, at Frederiksberg Kommune sammen med Danmarks to største idrætsorganisationer (DGI og DIF) har søsat visionen "Bevæg dig for livet", hvor en af målsætningerne frem mod 2025 er

at få 9.500 flere idræts- og motionsaktive borgere på Frederiksberg (og 5.000 flere medlemmer af byens idrætsforeninger). Og offentligt tilgængelige og motionsfremmede idrætsfaciliteter som fx åbne idrætsanlæg spiller en betydelig rolle i denne sammenhæng. I aftalen om Bevæg dig for livet indgår disse idrætsanlæg derfor også som del af visionens spor om faciliteter og udviklingen af fysiske rammer til idræt og motion - også i byens rum som fx de åbne idrætsanlæg.

Mulige placeringer 2018-2023

Af mulige placeringer af åbne idrætsanlæg, som forvaltningen er i gang med at afdække, er bl.a.:

- I området ved Solbjerg Plads tæt på CBS, Kilen og Fasanvej Metro (2018, jf. denne sag)
- Som en del af den bevægelsesfremmende opgradering af Kærlighedsstien ved kommunens boldbaneanlæg på Jens Jessens Vej (jf. Budgetaftale 2019)
- Som en del af en evt. kommende forskønnelse af forplads-området til Frederiksberg Idrætspark og Damsøbadet
- Som del af fornyelsen af Aksel Møllers Have (del af skybrudsprojekt med Frederiksberg Forsyning)
- På Nandrupsvvej Idrætsanlæg (fx facilitet til streetfodbold)
- I området ved Nordens Plads – i sammenhæng med de øvrige projekter og uderum i byområdet
- Frederiksberg Hospital-grunden - og indarbejdelsen af nye og bylivsgenererende byrum til bevægelse, leg og motion i områdets helhedsplan (såvel midlertidigt som permanent)

Disse afdækninger sker generelt (afhængig af placering) i tæt samarbejde på tværs af forvaltningen og i dialog med relevante parter som bl.a. Frederiksberg Idræts-Union (FIU), videnspersoner og projektudviklere på området, frivillige aktører, DGI Storkøbenhavn, Lokale og Anlægsfonden mv.

Status på arbejdet med etablering af et åbent idrætsanlæg i 2018

I forhold til puljen for 2018 har der i perioden juni til oktober 2018 været arbejdet på at udvikle og præcisere et forslag om at etablere et åbent idrætsanlæg til funktionel træning og bevægelse i øvrigt i området ved Solbjerg Plads tæt på CBS, Kilen og Fasanvej Metro. Dette gælder i forhold til bl.a. anlæggets indhold og funktioner, målgrupper og potentialer, mulige placeringer, ejer- og lokalplanforhold, økonomi, juridiske forhold og tilpasning til omgivelser.

Dette arbejde har mundet ud i et forslag, der er vedhæftet sagen som bilag 1 (selv det åbne idrætsanlæg er "fase 1" i forslaget). Forslaget er udviklet i tæt samarbejde med videnspersoner og faglige aktører på området, og som efterlyser sådanne funktionelle træningsfaciliteter på Frederiksberg, hvortil der er helt fagspecifikke krav til funktioner og materialer.

Der er således lagt op til, at det udarbejdede forslag både vil henvende sig til de mere fagligt organiserede træningsfællesskaber på området (street workout, parkour og calisthenics) og til øvrige, almindelige brugere. Desuden vil fx skoler og institutioner også kunne bruge anlægget til motionsøvelser og "fysisk" undervisning.

Copenhagen Business School (CBS) har parallelt hermed - bl.a. på baggrund af ønsker fra CBS Sport (universitetets sportsforening) - været i gang med at afdække muligheden for et udendørs anlæg ved CBS Solbjerg Plads til crossfit og anden funktionel træning. CBS har derfor også været tæt inddraget i arbejdet.

I forhold til foreslået placering og lokalplanforhold er det åbne idrætsanlæg (med afsæt i vedhæftede forslag, "fase 1") tiltænkt anlagt på et kommunalt areal matr. nr. 239I, Frederiksberg (se kort, bilag 2). Arealet er således en del af et byområde, som er under byudvikling - også i forhold til udviklingsplanerne for området og CBS Campus på sigt og i forhold til evt. ny bebyggelse som del heraf.

Da arealet er beliggende på et udviklingsområde, forventes idrætsanlægget at være beliggende på arealet (minimum) 4-5 år - med efterfølgende mulighed for reetablering på en anden placering på Frederiksberg. Dette vil indgå i den videre proces.

Forvaltningens anbefaling

Ifølge forvaltningen, CBS, FIU og de involverede aktører og interessenter bag forslaget er der mange potentialer og synergier ved en placering af et åbent idrætsanlæg i området ved Solbjerg Plads tæt på CBS, Kilen og Fasanvej Metro. I sammenhæng hermed har der været ønske fra Folkeoplysningsudvalget om etablering af idrætsfaciliteter netop i dette byudviklingsområde ved CBS Campus.

Det store flow af mennesker i det centrale by- og campusområde - bl.a. studerende og personer fra Metroen - vil fx betyde, at der kan skabes stor opmærksomhed om idrætsanlægget og på de aktiviteter, der er tiltænkt afviklet på anlægget. Og tilsvarende vil det for brugerne af anlægget være nemt at komme til og fra.

Samtidig er der lagt op til, at de involverede aktører og foreninger vil stå for træningsforløb for både ”medlemmer”, øvrige grupper og institutioner. Og CBS vil kunne benytte faciliteten som en del af universitetets tilbud til de studerende. Den præcise bruger- og aktørmæssige aktivering af anlægget vil blive endeligt afklaret i en videre proces - i samarbejde med de nævnte parter. Også set i relation til Bevæg dig for livet - og de heri nævnte visioner, de udvalgte indsatsområder og bevægelsesfremmende initiativer.

På baggrund af ovenstående indstilles det derfor, at der arbejdes videre med en etablering af et åbent idrætsanlæg til funktionel træning og bevægelse i øvrigt på det kommunalt ejede areal (matr. nr. 239I, Frederiksberg) - med henblik på en etablering i foråret 2019.

Den videre proces

Hvis indstillingen tiltrædes, vil forvaltningen - i tæt samarbejde med CBS, de involverede aktører og øvrige, relevante parter - arbejde videre med projektet med henblik på en etablering af det åbne idrætsanlæg i foråret 2019 på det nævnte kommunalt ejede areal. Dette gælder bl.a. i forhold til tilpasning af endeligt projekt inden for budget, afdækning af drift og renhold, de matrikulære myndighedsforhold og opstillingstilladelse, naboorientering og/eller nabohøring, borgerinddragelse samt i forhold til aftaler om den bruger- og aktørmæssige aktivering af anlægget.

For så vidt angår en tidsplan for projektet, vurderes det umiddelbart at tage op til 4-5 måneder fra beslutning om at arbejde videre med en etablering af det åbne idrætsanlæg ved Solbjerg Plads til, at anlægget er klar til ibrugtagning (tilpasning af forslag, bruger aftaler, nabo-, drifts- og myndighedsforhold, kontrahering og anlægsfase).

Forvaltningen vil primo 2019 vende tilbage til Kultur- og Fritidsudvalget med en status på projektet. Den opfølgende sag vil også gøre status på arbejdet for puljen for 2019 og forvaltningens anbefalinger til projekter og proces - også set i forhold til, at det i forbindelse med Budgetaftalen for 2019 blev besluttet at opjustere puljen for 2019 og 2020, så puljen til Åbne Idrætsanlæg i disse år er på 2,0 mio. kr. årligt.

Økonomi

Anlæg

Frederiksberg Kommune har en årlig anlægspulje på 500.000 kr. til udvikling og etablering af "Åbne idrætsanlæg".

Det indstilles, at beløbet i 2018 på 500.000 kr. fra puljen "Åbne idrætsanlæg" i praksis udmøntes i 2019 til etablering i forår 2019 af et åbent idrætsanlæg til funktionel træning og bevægelse i øvrigt på et kommunalt ejet areal ved CBS, Kilen og Nordre Fasanvej Metro, idet forskydningen af beløbet fra 2018 til 2019 er medtaget i 3. FR.

Drift

Der er afsat 50.000 kr. til drift og vedligehold af det åbne idrætsanlæg - herunder service- og sikkerhedstjek.

Som nævnt ovenfor vil en del af en videre proces indebære en endelig afdækning i forhold til en kommunal drift og renhold af det åbne idrætsanlæg på den anbefalede placering.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Kultur- og Fritidsudvalget den 19. november samt By- og Miljøudvalget (orientering) den 26. november 2018.

Bilag

Bilag 1 Åbent idrætsanlæg ved Solbjerg Plads CBS Kilen, forslag 2018

Bilag 2 Kort over byområdet ved Solbjerg Plads og CBS Campus

Punkt 110: Skybrudsprojekt og nye kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej - anlægsbevilling

04.08.10-P20-1-16

Resume

I forbindelse med Budgetaftalen for 2017 besluttede Frederiksberg Kommune - i samarbejde med Frederiksberg Forsyning A/S - at kombinere den planlagte etablering af nyt skybrudsanlæg i området ved Jens Jessens Vej med den planlagte etablering af nye kunstgræsbaner i det samme område. I september 2018 blev det vindende entrepriseteam fundet, og byggefasen for det kombinerede anlægsprojekt er startet op i oktober. Rådighedsbeløbene i 2018 og 2019 til etablering af de nye kunstgræsbaner indstilles nu anlægsbevillet.

Beslutning

Et flertal i Kultur- og Fritidsudvalget (Simon Aggesen, Pernille Høxbro, Helle Sjelle, Brian Holm, Lone Loklindt og Gunvor Wibroe) indstiller,

1. at der meddeles anlægsbevilling på 2,3 mio. kr. af det resterende rådighedsbeløb i 2018 til anlæg af seks nye 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej, og
2. at der meddeles anlægsbevilling på 20,2 mio. kr. af det afsatte rådighedsbeløb i 2019 til anlæg af seks nye 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej.

Et mindretal i Kultur- og Fritidsudvalget (Mette Bang Larsen) stemte imod.

Indstilling

By- og Miljøområdet indstiller,

1. at der meddeles anlægsbevilling på 2,3 mio. kr. af det resterende rådighedsbeløb i 2018 til anlæg af seks nye 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej, og
2. at der meddeles anlægsbevilling på 20,2 mio. kr. af det afsatte rådighedsbeløb i 2019 til anlæg af seks nye 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej.

Sagsfremstilling

Status på projekt

Det er i forbindelse med Budgetaftalen for 2017 besluttet, at der skal gennemføres et stort projekt, der på innovativ vis sammentænker den planlagte etablering af nyt skybrudsanlæg med den planlagte etablering af seks nye 11-mands kunstgræsbaner på det resterende boldbaneareal af naturgræs på idrætsanlægget på Jens Jessens Vej.

Det kombinerede anlægsprojekt er et samarbejde mellem Frederiksberg Forsyning A/S, Frederiksberg Kommune og med tæt inddragelse af Frederiksberg Idræts-Union (FIU). Der henvises til den seneste sag forelagt By- og Miljøudvalget og Kultur- og Fritidsudvalget den 20. august 2018 for en uddybning af det endelige hovedprojekts indhold, snitflader, økonomi og tidsplan.

Status på projektet primo november er, at kommunen i september kontraherede med det vindende entrepriseteam (OKNygaard A/S) med udgangspunkt i udbudt hovedprojekt og de projektmæssige tilpasninger af projektet, som Budgetaftalen for 2019 førte med sig (tilpasning/udvidelse af projekt- og kunstgræsaneareal mod Kærlighedsstien mv.).

I oktober er byggefasen startet op efter planen med henblik på at have de nye kunstgræsbaner klar i august 2019.

Økonomi

I kommunens anlægsramme er der afsat i alt 65,7 mio. kr. til det kombinerede anlægsprojekt - fordelt med 41,2 mio. kr. takstfinansierede midler fra skybrudsanlægs-delen (under By- og Miljøudvalget som et af medfinansieringsprojekterne med Frederiksberg Forsyning A/S) og 24,5 mio. kr. skattefinansierede midler fra kunstgræsbane-delen (under Kultur- og Fritidsudvalget).

Af de 24,5 mio. kr. blev 2,0 mio. kr. anlægsbevillet af Kommunalbestyrelsen den 24. oktober 2017 til igangsætning af rådgivning, kvalificering af projekt og forundersøgelser. Skybrudsanlægsdelen er politisk godkendt og igangsat som led i vedtagelsen af skybrudspakken for 2017. Af de 41,2 mio. kr. er der i løbet af 2017 og 2018 blevet anlægsbevillet i alt 13,4 mio. kr.

Med afsæt i indgået kontrakt med OKNygaard A/S har det kombinerede anlægsprojekt følgende budget (kr.):

Anlægsarbejder	50.533.333
Uforudsete udgifter	8.000.000
Rådgivning (intern/ekstern)/omkostninger	3.354.800
Forundersøgelser og analyser	3.000.000
Bygherreleverance (målpakke)	812.667
I alt	65.700.000

Der henvises til sagens bilag 1 for en specificering af anlægsprojektets økonomiske hovedposter.

Det indstilles, at der meddeles anlægsbevilling dels på 2,3 mio. kr. af det resterende rådighedsbeløb i 2018 og dels på 20,2 mio. kr. af det afsatte rådighedsbeløb i 2019 til anlæg af de seks nye 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej.

Herefter vil det samlede rådighedsbeløb på i alt 24,5 mio. kr. til kunstgræsbane-delen (under Kultur- og Fritidsudvalget) være anlægsbevilget.

Tidsplan

- Oktober 2018-august 2019: Anlægsfase (nyt skybrudsanlæg og seks nye kunstgræsbaner)
- August 2019: Indvielse og ibrugtagning af de seks nye kunstgræsbaner
- Sept./okt. 2019-ultimo 2020: Etablering af pumpe- og modtagerstation, så det nye skybrudsanlæg (under de nye kunstgræsbaner) kan kobles på det hydrauliske opland og kloaksystem
- Primo 2021-2023: Opkobling af nyt skybrudsanlæg til hydraulisk opland, veje og kloaksystem

Kommunen er bygherre på skybrudsanlægget (det nye regnopsamlings- og forsinkelsesbassin på idrætsanlæggets grund) og på de seks nye kunstgræsbaner (2018-2019), mens Forsyningen er bygherre på det efterfølgende anlægsprojekt med dels etablering af pumpe- og modtagerstation ved anlægget samt dels den efterfølgende opkobling til det hydrauliske opland, vejene og kloaksystemet (efterår 2019-ultimo 2023).

Der vil være en tæt dialog mellem parterne om anlægsprojekterne gennem hele den skitserede periode ovenfor. Dette gælder ift. tidsplaner, byggeplads, trafik/logistik i byggeperioderne (ift. brug og drift af boldbanerne i byggeperioderne), kommunikation/information til lokalområdet og brugerne af boldbanerne.

Økonomi

I kommunens anlægsramme er der som nævnt ovenfor afsat i alt 65,7 mio. kr. til projektet - fordelt med 41,2 mio. kr. takstfinansierede midler fra skybrudsanlæggs-delen (under By- og Miljøudvalget) og 24,5 mio. kr. skattefinansierede midler fra kunstgræsbane-delen (under Kultur- og Fritidsudvalget). Der henvises til sagens bilag 1 for en specificering af anlægsprojektets økonomiske hovedposter.

Af de 24,5 mio. kr. blev 2,0 mio. kr. anlægsbevilget af Kommunalbestyrelsen den 24. oktober 2017 til igangsætning af rådgivning, kvalificering af projekt og forundersøgelser. Skybrudsanlæggsdelen er politisk godkendt og igangsat som led i vedtagelsen af skybrudspakken for 2017. Af de 41,2 mio. kr. er der i løbet af 2017 og 2018 blevet anlægsbevilget i alt 13,4 mio. kr.

I forhold til de 24,5 mio. kr. til kunstgræsbane-delen indstilles det, at der meddeles anlægsbevilling dels på 2,3 mio. kr. af det resterende rådighedsbeløb i 2018 og dels på 20,2 mio. kr. af det afsatte rådighedsbeløb i 2019 til anlæg af de seks nye 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej.

Borgmesterpåtegning

Intet at bemærke.

Behandling

Kultur- og Fritidsudvalget den 19. november 2018, Magistraten den 26. november 2018 og Kommunalbestyrelsen den 3. december 2018.

Bilag

Bilag 1 Specificering økonomi hovedposter 09.11.2018

Anlægsbevilling Skybrudsprojekt og Kunstgræsbaner

Punkt 111: Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kunstgræsbaner

04.00.00-A00-1-18

Resume

Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget drøftede den 17. september 2018 sagen ”Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune”. På baggrund af drøftelserne i de respektive udvalg blev sagen taget til en 1. behandling hhv. udsat, og denne indstilling følger op på sagen.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget udsatte sagen, idet forvaltningen blev anmodet om at sende sagen i høring i Det grønne råd.

Indstilling

By- og Miljøområdet indstiller,

at redegørelse om de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg, tages til orientering.

Sagsfremstilling

Kultur- og Fritidsudvalget bad den 11. juni 2018 forvaltningen om en sag om de miljømæssige konsekvenser i bred forstand af kunstgræsbaner. På baggrund heraf fik Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget den 17. september 2018 forelagt sagen ”Miljømæssige forhold i bred forstand i forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune.”

I sagen gøres der rede for de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges ved etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg. Som led heri blev der også indhentet kommentarer fra Frederiksberg Idræts-Union (FIU).

På baggrund af Kultur- og Fritidsudvalgets drøftelser besluttede udvalget at tage sagen til en 1. behandling, idet der bl.a. også ønskes belyst de sundhedsskadelige konsekvenser af brugen af kunstgræsbaner. Tilsvarende besluttede By- og Miljøudvalget at udsætte sagen efter deres respektive udvalgsdrøftelser.

Denne indstilling følger op på sagen. Sidst i denne sagsfremstilling fremgår sagen fra den 17. september.

Forvaltningens opfølgning

Forvaltningen og FIU følger som nævnt i den tidligere sag tæt med i udviklingen inden for etablering og drift af kunstgræsbaner (regionalt, nationalt, internationalt). Især i disse år, hvor der er et stort fokus på udviklingen på dette område, jf. også det stadig større antal af kunstgræsbaner, der anlægges - ikke kun er på Frederiksberg, men også i de øvrige kommuner i landet (og internationalt) i øvrigt.

Det store fokus gælder bl.a. i forhold til kunstbanernes opbygning og materialer, type og omfang af brug af gummigranulat, type af bane-infill og alternativer hertil, erfaringer med brug og drift, de idrætsfunktionelle og brugsmæssige krav, miljøvenlighed og bæredygtighed, belysning, drænforhold samt øvrige miljømæssige aspekter og konsekvenser i både anlægsfasen, miljøhåndteringsfasen og driftsfasen.

Efter anmodning fra fagudvalgene - og som led i forvaltningens opfølgning på sagen - har kommunens Miljøenhed (under By- og Miljøområdet) udarbejdet et uddybende notat, der er vedlagt sagen som bilag 1.

I forhold til de konkrete drøftelser i fagudvalgene fremgår det bl.a. af notatet, at Frederiksberg Kommune i ”eksternt” samarbejde med Miljøstyrelsen, BIOFOS og andre kommuner arbejder aktivt med at kortlægge de forskellige miljøpåvirkninger relateret til anlæg og drift af kunstgræsbaner som også nævnt ovenfor. Hertil kommer som nævnt den løbende ”lokale” dialog mellem forvaltningen og FIU.

Miljøfarlige stoffer og sundhedsmæssige konsekvenser

I forhold til miljøfarlige stoffer fremgår det ligeledes af notatet, at på Frederiksberg er drænvandet fra kunstgræsbanerne reguleret efter miljøbeskyttelseslovens regler om tilslutning af spildevand til offentlig kloak. Tilsvarende er

kunstgræsbanerne af såkaldt 3. generation, som bl.a. betyder, at de miljøproblemer, der var relateret til tidligere typer af kunstgræsbaner, ikke gør sig gældende på Frederiksberg.

Der henvises til notatet (foruden tidligere sag) for forvaltningens faglige uddybninger i forhold til bl.a. miljømålinger på drænvand, kontrol med vandprøver fra drænvand, kontrol og brug af klorid og vejsalt i driftsfasen (til snebekæmpelse, red.) samt i forhold til brug/ikke brug af pesticider, spredning af mikroplast samt øvrige miljømæssige forhold i anlægsfasen og driftsfasen.

For så vidt angår anmodningen om belysning af de sundhedsmæssige konsekvenser af brugen af kunstgræsbaner, vurderer forvaltningen på det foreliggende faglige videns- og erfaringsgrundlag, at der ikke er nogen væsentlige sundhedsmæssige problemer forbundet med anvendelse af kunstgræsbaner på Frederiksberg.

Alternativer til traditionelle kunstgræsbaner (3. generations)

I forhold til opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne, når kommunen etablerer nye kunstgræsbaner, er der fokus på at få den bedst mulige idrætsfunktionelle løsning til glæde for de mange brugere, og som samtidig overholder de miljømæssige myndighedskrav på området.

Kunstgræsbanerne på kommunens idrætsanlæg er alle såkaldte 3. generations baner, der er opbygget med stabiliserende infill bestående af kvartssand og stødabsorberende gummigranulat (af typen EPDM).

For så vidt angår (mere miljøvenlige) alternativer til traditionelle kunstgræsbaners materialevalg (opbygning og indhold), er dette også en del af den nævnte, store fokus på området - nationalt og internationalt. Det gælder også ved etablering/drift af kunstgræsbanerne helt uden/med begrænset brug af gummigranulat. Dette er uddybet i tidligere sag og i forvaltningens notat (bilag 1) - også i forhold til fx hybridbaner som alternativ.

Et af de umiddelbart mulige alternativer til gummigranulat som infill, der udvikles disse år, er bl.a. kork. Og fx har Københavns Kommune i efteråret 2018 etableret en ny kunstgræsbane i Brønshøj/Tingbjerg med kork som infill, og som har erstattet deres sædvanlige løsning med gummigranulat (af typen SBR-gummi). Dette alternativ med kork som infill skal ifølge Københavns Kommune evalueres inden for de første år - herunder i forhold til de idrætsfunktionelle egenskaber, brugertilfredshed og i forhold til den helårige drift af banen.

Det skal bemærkes, at en anlægsløsning med kork som infill også er blevet drøftet som led i fasen med den faglige kvalificering og udvikling af de seks nye kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej, som kombineres med et nyt skybrudsanlæg (regnvandsopsamlingsbassin) i sammenhæng med banerne, jf. sagen herom, som Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget senest blev forelagt den 20. august 2018. Foruden den nævnte usikkerhed med en sådan alternativ anlægsløsning tilkendegiver dette projekts eksterne rådgiver (MOE Rådgivende Ingeniører A/S), at man i dette kombinerede skybruds- og kunstgræsbaneprojekt ikke vil kunne have en løsning med kork som infill, da kork bl.a. er for let et materiale (i forbindelse med, når der står vand på banerne/i skybrudsanlægget).

Set ud fra et fagligt idrætsfunktionelt og brugs- og driftsmæssigt synspunkt vurderer forvaltningen og FIU, og som også nævnt i tidligere sag, at det fortsat vurderes som for tidligt at kunne konkludere noget i forhold til disse alternativer (også fx kork), der afprøves/udvikles disse år - og i forhold til evt. gode, brugsmæssige og dokumenterbare erfaringer hermed.

Modsat er der vedvarende gode og veldokumenterede erfaringer med 3. generations banerne, hvorfor denne sikre og fagligt forsvarlige løsning fortsat prioriteres på Frederiksberg. Det skal også ses i lyset af, at kunstgræsbanerne på Frederiksberg bruges så massivt (og hele året) af brugerne (fodboldklubber, foreninger, skoler mv.), som de gør.

Forvaltningen og FIU følger som nævnt løbende udviklingen inden for kunstgræsbaner. Dette er med henblik på - ud fra en faglig helhedsbetragtning - såvel i dag som fremover at kunne pege på de miljø- og funktionsmæssige mest hensigtsmæssige og robuste løsninger, når kommunen skal etablere nye kunstgræsbaner og/eller renovere/udskifte eksisterende kunstgræsbaner.

Videre proces og fortsat fokus

I forlængelse heraf vil forvaltningen med inddragelse af FIU de næste år løbende orientere de to fagudvalg om udviklingen på området - set i forhold til idræts- og brugsfunktionalitet, miljøvenlighed, alternative materialer/løsninger og øvrige miljømæssige aspekter.

***

Tidligere sagsfremstilling til Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget den 17. september
Kultur- og Fritidsudvalget bad den 11. juni 2018 forvaltningen om en sag om de miljømæssige konsekvenser i bred forstand af kunstgræsbaner. Nedenfor gør forvaltningen rede for de miljømæssige forhold og overvejelser, der følges i

forbindelse med etablering og drift af kommunale kunstgræsbaner på Frederiksberg. Som led heri er der indhentet kommentarer fra Frederiksberg Idræts-Union (FIU).

By- og Miljøområdet Frederiksberg Gartner- og Vejservice (FGV) er ansvarlig for drift og pleje af kommunens boldbaner af både naturgræs og kunstgræs, mens FIU administrerer banerne og fordeler tider til foreningslivets brug af de kommunale baner.

Generelt har forvaltningen og FIU et stort fokus på de miljømæssige forhold og konsekvenser i forbindelse med etablering og drift af kommunens kunstgræsbaner. Det gælder i forhold til bl.a. følgende punkter:

- Opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne
- Tiltag i anlægsløsninger til minimering af spredning af gummigranulat uden for baneanlæggene
- Genbrug/recirkulering af kunstgræs/gummigranulat fra nedslidte, udskiftede kunstgræstæpper
- Kunstgræsbanernes drænforhold og tilslutning til kloak
- Kunstgræsbaner og omgivelser/naboer - belysning og støj

Forvaltningens redegørelse nedenfor tager derfor udgangspunkt i ovennævnte punkter.

Kunstgræsbaner på Frederiksberg - indledende bemærkninger

Ifølge Kommuneplan 2017, byens Kultur- og Fritidspolitik 2015-2018 og Frederiksbergstrategien 2016 spiller Frederiksbergs fodboldbaner (og byens øvrige idrætsfaciliteter) en vigtig rolle som led i at sikre byens borgere, foreningsliv og skoler de bedste rammer for et bevægelsesfremmende, aktivt og socialt hverdagsliv.

Det er derfor vigtigt, at Frederiksberg kan tilbyde vedligeholdte og tidssvarende fodboldbaner - og gerne baner med en sportsfunktionel og holdbar kvalitet, så de kan bruges så meget som muligt og hele året rundt.

På Frederiksberg er der i dag følgende 11-mands fodboldbaner af kunstgræs (med mulighed for at spille 7/8-mands fodbold og 5-mands fodbold på tværs): 5 stk. på idrætsanlægget på Jens Jessens Vej, 1 stk. på Nandrupvej Idrætsanlæg og 1 stk. i Frederiksberg Idrætspark (opvisningsbane).

Hertil kommer de 6 nye 11-mands kunstgræsbaner, der etableres på Jens Jessens Vej i perioden oktober 2018 til august 2019 - kombineret med etableringen af et nyt skybrudsanlæg i samme område. De 6 nye baner vil erstatte de 6 baner af naturgræs, der i dag er på idrætsanlæggets resterende boldbaneareal af naturgræs, hvorved der således vil være i alt 11 stk. 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej.

Status på dette kombinerede projekt med nyt skybrudsanlæg og nye kunstgræsbaner - efter tilbudsfasen og afholdt licitation - forelægges By- og Miljøudvalget og Kultur- og Fritidsudvalget den 20. august 2018.

Fordele ved fodboldbaner af kunstgræs

Kommunens fodboldbaner af både naturgræs og kunstgræs anvendes i vid udstrækning maksimalt i forhold til belastningsgrænsen, og også set i sammenhæng med ventelister i byens fodboldklubber er der behov for en løbende vedligeholdelse og renovering af byens eksisterende boldbaner samt en løbende investering fremadrettet i nye/flere baner - gerne af kunstgræs.

Ved at anlægge fodboldbaner af kunstgræs kan både banekapaciteten og banekvaliteten forøges. Baner af kunstgræs slides ikke i samme grad som baner af naturgræs og har en vedvarende og høj slidstyrke. Derfor kan kunstgræsbaner også bruges mere effektivt/intenst og belastes mere end naturgræsbaner.

Dette er især vigtigt, når man i en så befolkningstæt og næsten fuldt udbygget kommune som Frederiksberg er betydeligt flere borgere og fodboldaktive om at dele kommunens fodboldbaner sammenlignet med samtlige andre danske kommuner. På samme måde er Frederiksberg derfor også særligt udfordret i forhold til at finde ledige arealer til nye idrætsfaciliteter - heriblandt boldbaner, hvilket igen understøtter vigtigheden i effektive og slidstærke anlægsløsninger.

Hvis der er belysning til kunstgræsbaner, bliver værdien og investeringen af kunstgræsbanerne endnu større. De kunstgræsbaner, der i dag er på Frederiksbergs idrætsanlæg, har derfor alle belysning/lysmaster, så banerne - foruden den intense brug heraf i sommerhalvåret - også kan anvendes i eftermiddags- og aften timerne i vinterhalvåret. På denne måde forlænges fodboldsæsonen, og udnyttelsesgraden af banerne forøges væsentlig i forhold til naturgræsbaner - til glæde for de mange fodboldaktive (bredde og eliten).

Samtidig frigives der tider i kommunens indendørs idrætsfaciliteter/haller til glæde for andre "indendørs" idrætsgrene og brugere, når fodboldklubberne i vinterhalvåret ikke søger/benyttter tider i de indendørs faciliteter, da fodboldklubberne i vinterhalvåret fortsat kan træne/spille på de store, udendørs kunstgræsbaner med lys.

Opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne

For så vidt angår opbygning, materialevalg og type af kunstgræs/gummigranulat i anlægsløsningerne, når kommunen etablerer nye kunstgræsbaner, er der fokus på at få den bedst mulige sportsfunktionelle løsning til glæde for de mange brugere, og som samtidig overholder de miljømæssige myndighedskrav på området.

De nævnte kunstgræsbaner på byens idrætsanlæg er alle såkaldte 3. generations kunstgræsbaner med stabiliserende infill bestående af kvartssand og stødabsorberende gummigranulat. Dansk Boldspil-Union (DBU) anbefaler 3. generations kunstgræsbaner, hvis banerne skal bruges til fodbold på både bredde- og eliteniveau (træning, kampe og turneringer) - med tilhørende, sportsfunktionelle krav.

I forbindelse med materialevalg benytter Frederiksberg Kommune gråt industrigummi (EPDM) som gummigranulat - og ikke med det i Danmark da hidtil mere brugte SBR infill, som er baseret på gamle bildæk, hvorfra der ved regn udvaskes forurenende stoffer. EPDM-gummi udleder betydeligt færre kemiske stoffer end SBR-gummi.

Det skal bemærkes, at forvaltningen og FIU løbende følger med i udviklingen - såvel nationalt som internationalt - inden for etablering og drift af kunstgræsbaner. Dette gælder både i forhold til type og (omfanget af) brug af gummigranulat, erfaringer med brug og drift, de sportsfunktionelle og brugsmæssige krav, materialevalg, bæredygtighed, lys, drænforhold og de miljømæssige aspekter og konsekvenser i både anlægsfasen, miljøhåndteringsfasen og driftsfasen.

I forhold til kunstgræsbaner helt uden/med begrænset brug af gummigranulat ses i dag også en løbende udvikling på området. I fx Norge er man her i 2018 ved at anlægge de første fodboldbaner af kunstgræs uden brug af gummigranulat. Der er tale om en type kunstgræs med en anderledes opbygning og infill end de nævnte 3. generations kunstgræsbaner - og med en række begrænsninger i forhold til sportsfunktionelle egenskaber og krav til boldbanerne sammenlignet med 3. generations kunstgræsbanerne med gummigranulat.

Set ud fra et fagligt såvel sportsfunktionelt som brugs- og driftsmæssigt synspunkt vurderer forvaltningen og FIU, at det er for tidligt at kunne "konkludere" noget i forhold til denne udvikling og disse nye, alternative anlægsløsninger – også i forhold til evt. gode, brugsmæssige og dokumenterbare erfaringer hermed.

Modsat er der vedvarende gode og veldokumenterede erfaringer med de nævnte 3. generations kunstgræsbaner, hvorfor denne sikre og fagligt forsvarlige løsning fortsat prioriteres på Frederiksberg, når vi taler om kunstgræsbanernes opbygning og materialevalg. Det skal også ses i lyset af, at kunstgræsbanerne på Frederiksbergs idrætsanlæg bruges så massivt af byens fodboldforeninger (og skoler), som de gør i dag (hele året) til træning og kampe (bredden og elite, ungdomshold og seniorhold).

Tiltag i anlægsløsninger til minimering af spredning af gummigranulat uden for baneanlæggene

I forbindelse med brugen af kunstgræsbaner med gummigranulat kan det ikke undgås, at brugerne efter træning/kamp kommer til at tage gummigranulat med ud fra baneanlægget/området (fra sokker og sko primært). Forvaltningen og FIU er også opmærksom på at reducere/fjerne dette miljøproblem.

Som led i det kombinerede anlægsprojekt med etablering af nyt skybrudsanlæg og 6 nye 3. generations 11-mands kunstgræsbaner på Jens Jessens Vej arbejdes der derfor også med flere miljømæssige tiltag i anlægsløsningen mhp. en minimering af spredning af granulat uden for boldbaneanlægget.

Foruden en etablering af selve den skybrudsmur i beton, der vil omkrænse de 6 nye baner, og som derfor i sig selv vil være med til at minimere spredningen af gummigranulat uden for anlægget, er der også lagt op til en etablering af rist og støvlerensere ved udgangene fra banerne. Her kan støvler og strømper også tømmes for gummigranulatet efter træning/kamp. Det afbørstede gummigranulat kan herefter tilbageføres til baneanlægget.

Som supplement til ovenstående nævner FIU også, at den type absorberende shock-pad, der indgår i opbygningen af 3. generations kunstgræsbanerne på Frederiksberg, herunder også er tiltænkt ved de 6 nye baner på Jens Jessens Vej, også er med til at nedbringe mængden af genopfyldningen af gummigranulat "på toppen af banerne" - og således også indirekte i forhold til, hvor meget gummigranulat, der kan spredes uden for banerne.

Genbrug/recirkulering af kunstgræs/gummigranulat fra nedslidte og udskiftede kunstgræstæpper

Forvaltningen har også fokus på miljøhåndteringen, når der arbejdes med anlæg og drift af kunstgræsbaner.

I 2016 blev de 3 kunstgræstæpper på Jens Jessens Vej (bane 1-3) udskiftet med nye kunstgræstæpper. De 3 baner er tilbage fra 2006 og er de første kommunale boldbaner af kunstgræs på Frederiksberg. Og efter 10 års massivt brug blev banernes nedslidte kunstgræstæpper udskiftet. Det er første gang, at kommunen skulle udskifte nedslidte kunstgræstæpper på baner, da de 3 kunstgræsbaner var de første af slagsen.

Som følge af kommunens fokus på de miljømæssige konsekvenser blev det i dette anlægsprojekt i 2016 sat krav til en bæredygtig miljøhåndtering af materialerne/affald. Derfor var der i denne entreprise også stillet krav om en bortskaffelse af eksisterende kunstgræsbelægning inkl. sand- og gummi-infill for 100 % genbrug og recirkulering, hvilket efterfølgende af entreprenøren blev dokumenteret udført (via ReMatch).

I alt var der tale om genbrug/recirkulering af 534,2 ton kunstgræs, og ReMatch tilkendegav i forbindelse med dokumenteringen heraf, at man herved havde sparet miljøet for en udledning på mere end 400 tons CO₂.

Kommunen vil sætte tilsvarende krav til bæredygtig miljøhåndtering af materialer/affald i forbindelse med fremtidige anlægsprojekter, der indebærer udskiftning af nedslidte kunstgræstæpper på byens boldbaner.

Kunstgræsbanernes drænforhold og tilslutning til kloak

En del af de miljømæssige udfordringer ved drift og pleje af kunstgræsbaner er dræn- og kloakforholdene.

Kunstgræsbanerne på Frederiksberg er alle anlagt med fuld udledning/dræning til kloak. Det vil sige, at banerne afvandes ved dræn, og at drænvandet udledes direkte til kloak - og derfra videre til rensningsanlæg.

Dette sker i henhold til den afgivne tilladelse fra Miljømyndigheden - og i henhold til miljøbeskyttelsesloven.

I forbindelse med den nævnte udskiftning af kunstgræstæpper i 2016 blev de miljømæssige konsekvenser afdækket, og hvor der blev refereret til en sag om en kunstgræsbane i Gørlev i Kalundborg Kommune.

Undersøgelser viser, at kunstgræsbaner kan indeholde skadelige stoffer i drænvandet, herunder blandt andet zink, ftalater (plastblødgørere), nonylphenoler og salt fra driften (vinter-vedligeholdelse af banen).

Kunstgræsbanerne på Frederiksberg er ikke som i Gørlev-sagen med dræning til recipient og evt. nedsivning til undergrund. Da afledning i Frederiksberg Kommune foregår til rensningsanlæg via kloakken, sker der en væsentlig reduktion af den forurening, som trods alt udledes. Alligevel finder alle parter det hensigtsmæssigt, at der tilstræbes anvendt stoffer uden skadelig indflydelse på vandmiljøet, hvilket der løbende er fokus på - også i forhold til udviklingen generelt på dette område.

Som en del af den nævnte tilladelse fra Miljømyndigheden ved både etablering af nye kunstgræsbaner og renovering af eksisterende kunstgræsbaner i Frederiksberg Kommune stilles der krav om regelmæssig prøvetagning og afrapporteringer i driftsfasen, så de gældende krav mv. i forhold til bl.a. udledning af skadelige stoffer overholdes.

Kunstgræsbaner og omgivelser/naboer - belysning og støj

Kommunens kunstgræsbaner på byens idrætsanlæg har belysning/lysmaster, jf. også afsnit ovenfor om fordelene herved. Da disse baner alle ligger mere eller mindre tæt på naboer, anden bebyggelse mv., kan brugen af banerne give anledning til gener for de omkringboende. Dette gælder såvel fra belysning som fra støj fra aktiviteterne og ophold på banerne i øvrigt.

Dette søges - i tæt samarbejde forvaltningen og FIU imellem - begrænset gennem målrettet lyssætning, materialevalg (type af belysning, støjsvage hegn/bander/underlag m.m.) og tidspunkter/regulering for brug og tilgængelighed - samt ikke mindst i forhold til en god dialog med brugerne om god adfærd, regler og praksis på anlæggene (hverdage og weekender) også i relation til de omkringboende naboer.

Set i sammenhæng med ovenstående så kan det slutteligt nævnes, at forvaltningen ved større anlægssager, der involverer enten etablering af nye kunstgræsbaner eller renovering af eksisterende kunstgræsbaner på Frederiksberg, afdækker behovet for gennemførelse af VVM-redegørelse, der er en redegørelse for, hvordan et bygge- eller anlægsprojekt vil påvirke det omgivende miljø – herunder naboer.

Økonomi

Sagen har ingen økonomiske konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Ingen.

Behandling

Kultur- og Fritidsudvalget og By- og Miljøudvalget den 19. november 2018.

Bilag

Bilag 2 Miljøforhold kunstgræsbaner, notat Miljøenhed BMO 29.10.2018

Punkt 112: Implementering af Røgfri Generation på Frederiksberg

00.15.00-A00-99-18

Resume

I forbindelse med budget 2019 besluttede partierne at fokusere på indsatser for en Røgfri Generation på Frederiksberg. På den baggrund forelægges efter indstilling fra Sundhed- og Forebyggelsesudvalget den faglige baggrund for temaet og dilemmaer forbundet med implementering af Røgfri Generation med henblik på drøftelse og udsendelse i høring hos relevante parter.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget drøftede sagen og anmodede forvaltningen om at sende sagen til høring i de kommunale kultur- og fritidsinstitutioner samt i kultur- og fritidsinstitutioner i kommunalt ejede bygninger - dette mhp. at få tilvejebragt dels en kortlægning af retningslinjer og praksis i dag, dels forslag til fremtidige mulige handletiltag.

Indstilling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget indstiller, at udvalget

1. drøfter den faglige baggrund for den videre implementering af en Røgfri Generation på Frederiksberg,
2. drøfter de skitserede dilemmaer forbundet med den videre implementering af en Røgfri Generation på Frederiksberg og
3. sender sagen til høring hos relevante parter med høringsfrist 8. februar 2019.

Sagsfremstilling

Sundhed- og Forebyggelsesudvalgets behandling den 5. november 2018

Sundhed- og Forebyggelsesudvalget drøftede den 5. november 2018 (sag 72) den faglige baggrund for den videre implementering af en Røgfri Generation på Frederiksberg og de skitserede dilemmaer forbundet med den videre implementering af en Røgfri Generation på Frederiksberg. Sundhed- og Forebyggelsesudvalget godkendte tillige procesplanen for det videre arbejde, idet udvalget lægger vægt på, at tidsplanen overholdes. Endelig besluttede Sundhed- og Forebyggelsesudvalget, at sagen sendes til drøftelse i relevante fagudvalg, og at disse udvalg sender sagen til høring hos relevante parter med høringsfrist 8. februar 2019.

Sundhed- og Forebyggelsesudvalget tilkendegav, som opfølgning på udvalgets temabesøg den 29. oktober 2018, at der i det fremadrettede arbejde med Røgfri Generation søges undersøgt muligheden for at arbejde med forpligtigende kontrakter med de kommunale institutioner om at reducere den skadelige virkning af røg i forhold til børn og unge. Endelig forudsætter Sundhed- og Forebyggelsesudvalget, at alle temaer fra beslutningsforslaget stillet af Sine Heltberg den 23. april 2018 om indsatser for et røgfrit Frederiksberg (kommunalbestyrelsen den 23. april 2018 pkt. 85) indgår i det videre arbejde.

Baggrund:

Sine Heltberg stillede den 23. april 2018 forslag til Kommunalbestyrelsen om indsatser for et røgfrit Frederiksberg (Kommunalbestyrelsen 23. april 2018 pkt. 85):

"Rygning er uden sammenligning den største dræber i Danmark, og andelen af dagligrygere er stagneret på Frederiksberg, viser sundhedsprofilen 2017. Tal for region Hovedstaden viser, at andelen af unge og yngre rygere er begyndt at stige igen.

På den baggrund foreslår Socialdemokratiet, at Frederiksberg Kommune iværksætter en indsats for et røgfrit Frederiksberg:

- Røgfri skoletid. Rygning er i dag ikke tilladt på skolernes matrikler. Socialdemokratiet ønsker at udvide forbuddet til at gælde for hele skoletiden, sådan som flere kommuner har haft succes med. Håndhævelsen af forbuddet skal drøftes med skoler og forældre og kan omfatte inddragelse af udgangstilladelser.
- Røgfrit børneliv. Medarbejderne på daginstitutioner, skoler, klubber og andre steder, hvor børn opholder sig fast, må ikke ryge i arbejdstiden hverken indendørs, udendørs eller udenfor matriklen. Alle legepladser på Frederiksberg skal være røgfrie (som tidligere foreslået).
- Dialog med erhvervslivet for at begrænse salg af tobak. Stormagasinet Magasin er gået forrest i Danmark og har fjernet tobak fra hylderne, fordi man ønsker at understøtte en sundere livsstil. Socialdemokratiet foreslår, at der indledes dialog med erhvervslivet på Frederiksberg for at få flere til at følge trop.
- Samarbejde med de praktiserende læger for at reducere antallet af rygere."

Beslutningsforslaget blev oversendt til Sundheds- og Forebyggelsesudvalget (SFU). I forbindelse med meddelelsespunkt den 7. maj 2018 gav udvalget forvaltningen opbakning til, at idet rygning indgår som et særligt tema i Sundheds- og Forebyggelsesudvalgets arbejde i 2018, skulle behandlingen af beslutningsforslaget ske på baggrund af udvalgets samlede arbejde med rygning og forelægges i 4. kvartal 2018.

I forlængelse heraf er det i den politiske aftale om budget 2019-22 besluttet at fokusere indsatsen på Røgfri Generation på Frederiksberg: 'Partierne er enige om, at der igangsættes fokuserede og tværgående indsatser rettet mod børn og unge med størst effekt for at sikre en røgfri generation. Partierne imødeser oplæg til, hvordan et røgfrit børneliv og skoleliv kan opfyldes, herunder muligheden for indførelse af røgfrie arbejdspladser, hvor der arbejdes med børn og unge'.

Beslutningen skal ses i lyset af, at rygning er den enkeltstående faktor, der har størst betydning for folkesundheden og det mest omkostningseffektive potentiale for forebyggelse, samt at der er en stigning af unge, der ryger. De seneste tal viser, at 16 % af de 16-24 årige i Region Hovedstaden ryger dagligt.

Frederiksberg Kommunes Sundhedspolitik 2019-2022, der behandles i Kommunalbestyrelsen 12. november 2018, har blandt andet fokus på at skabe sunde og trygge rammer for børnene på Frederiksberg. Et af målene er, at færre børn og unge begynder at ryge, hvorfor der skal arbejdes hen imod at skabe røgfri rammer, hvor børn og unge færdes. Andre mål er at understøtte røgfri miljøer i kommunen, forebygge rygestart samt støtte røgfri arbejdstid. Indsatser under Røgfri Generation er derved en integreret del af kommunens sundhedspolitik.

Beslutningsforslaget fra Sine Heltberg ovenfor forudsættes i den sammenhæng behandlet i forbindelse med den politiske proces i forbindelse med denne sag og kommende sager, der ligger forude, og som beskrives nedenfor. Det betyder i praksis, at det i givet fald vil være i forbindelse med drøftelsen af en konkret handleplan for Røgfri Generation, at der indstilles en konkret stillingtagen til beslutningsforslaget.

Nedenfor forelægges den faglige baggrund for at arbejde med temaet Røgfri Generation, de dilemmaer, der skal arbejdes med, og en procesplan for at implementere forligspartiernes beslutning i en tværgående indsats på tværs af kommunen i forlængelse af budgetforligsteksten.

Et af Sundheds- og Forebyggelsesudvalgets fokusområder (jf. sag 38 om konkretisering af arbejdsform og aktiviteter den 4. juni 2018) er at beskæftige sig med sundhedsfremme og forebyggelsestemaer i den primære opgavevaretagelse i øvrige udvalg. Rygning for børn og unge er et emne, der typisk er knyttet til kerneopgaven i øvrige fagudvalg, og er koblet sammen med andre kerneopgaver og placeret ansvarsmæssigt i det respektive fagudvalg.

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget er karakteriseret ved at være et særligt tværgående udvalg, der bredt over kommunens opgaveområder skal følge og inspirere til, at sundhedsfremme og forebyggelse varetages mest effektivt. Med afsæt i sundhedsprofilens resultater har Sundheds- og Forebyggelsesudvalget besluttet at have fokus i 2018-2019 på rygning og alkoholvaner blandt børn og unge på tværs af alle udvalgsområder. Det er derfor naturligt, at Sundheds- og Forebyggelsesudvalget varetager tovholderrollen i implementeringen af budgetforligsbeslutningen i tæt samarbejde med relevante fagudvalg.

Forebyggelse af rygning blandt børn og unge – det faglige udgangspunkt, KL's anbefalinger og eksisterende initiativer i Frederiksberg Kommune.

Allerede for ca. 10 år siden begyndte forskningen på forebyggelsesområdet i højere grad at pege på, at kampagner og undervisning ikke er nok til at afholde unge fra en tidlig rygestart. Efter et omfattende internationalt litteraturstudie vedr. rygeforebyggelse på grundskoleniveau konkluderede en rapport fra 2007 ('Hvordan forebygges børns og unges rygestart?', Kræftens Bekæmpelse), at skolebaserede rygeforebyggelsesprogrammer ikke kan stå alene. Der skal understøttes med andre tiltag af strukturel karakter (priser, forbud m.v.), hvis der skal ses en effekt på antallet af rygere.

Anbefalingen ud fra det omfattende litteraturstudie var, at rygning burde forbydes bredt set i det offentlige rum, hvor børn og unge færdes, både indendørs og udendørs – og dette burde kombineres med øgede priser, forbud mod tobaksreklame osv., hvis der skulle være en målelig effekt. Den særlige pointe var, at kun hvis der blev taget den slags tiltag, kunne et skolebaseret særligt forebyggelsesprogram nytte yderligere.

Erfaringerne fra Island og Norge vedr. et markant brud med unges rygevaner over de seneste 5-8 år tilskrives generelt, at man i disse lande har brugt en bredspektret strategi i overensstemmelse med ovenstående, herunder med udgangspunkt i synlige og markante strukturelle tiltag vedr. forbud mod, pris på og markedsføring af tobak samt en massiv forebyggende indsats.

På baggrund af et nyt omfattende litteraturstudie i 2014 ('Anbefalinger til forebyggelse af rygning blandt børn og unge', Kræftens Bekæmpelse) sættes der fokus på de 10 tiltag, der ud fra internationale erfaringer virker mest effektivt – og

hvor der er en større samlet effekt ved samtidig indsats. Igen er konklusionen, at en stærk effekt kræver en relativt fokuseret indsats vedr. både strukturelle tiltag og forebyggelsestiltag af mere traditionel karakter.

Konklusionerne er kendt som Kræftens Bekæmpelses '10 anbefalinger til forebyggelse af rygning blandt børn og unge':

Rammer

1. Rygeforbud og mindre synlig rygning.
2. Prisen på tobak hæves markant.
3. Kontrol og regulering af fremstilling og salg af tobaksprodukter.
4. Retningslinjer for design af tobakspakker og advarsler.
5. Håndhævelse og kontrol af forbud mod salg af tobak til unge under 18 år.
6. Tobaksreklameforbud uden undtagelser.

Interventioner/Indsats

7. Nationale rygeforebyggelsesprogrammer til skoler, hjem og lokalsamfund.
8. Effektive rygestopprogrammer til børn og unge.
9. Rygning på film og tv.
10. Udvikling af massemediekampaner.

Siden 2016 har Kræftens Bekæmpelse og Tryk Fonden opbygget et partnerskab, der hedder 'Røgfri Fremtid', baseret på mange af de samme anbefalinger. Målet er i 2030 at se den første røgfri generation. Metoden er at arbejde for en ny røgfri norm, hvor tobak ikke er synligt, attraktivt eller lettilgængeligt. Dvs. der arbejdes for at ændre de fælles normer og for at påvirke rammer og regler, der sikrer, at den næste generation bliver den første røgfri generation. Ca. 80 organisationer er partnere p.t., heraf 43 kommuner. I bilag 1 er oplistet det bruttokatalog af tiltag og anbefalinger, som der arbejdes med i partnerskabet.

Også Vidensrådet, der er blevet til i et samarbejde mellem Tryk fonden og Lægeforeningen, har opridset en række anbefalinger ('Forebyggelse af rygning blandt børn og unge. Hvad virker?' 2018. Bilag 2). Der er stor overensstemmelse mellem disse og anbefalingerne fra Kræftens Bekæmpelse.

To ting er vigtige at bemærke:

- For det første er mange af initiativerne allerede i spil i Frederiksberg Kommune, direkte og indirekte iværksat også med kommunen som initiativtager
- For det andet er en række af initiativerne rettet mod lovgivningen fra Folketinget (eksempelvis pkt. 2, 3 (delvist), 4, 6 og 9 i de nævnte anbefalinger ovenfor) og/eller formelt i hænderne på øvrige parter som boligselskaber, foreninger osv. Her skal det i givet fald overvejes specifikt, hvordan den kommunale involvering skal fremtræde.

Det skal bemærkes, at KL i deres nyeste sundhedspolitiske udspil (Forebyggelse for Fremtiden, 2018, bilag 3) som ét af målene har, at flere skal vælge et røgfrit liv, og at ingen børn og unge skal begynde at ryge, herunder:

- at kommunen tager stilling til ambitionerne i Røgfri Fremtid og muligheden for at deltage i partnerskabet
- at kommunen tager stilling til at indføre røgfri skoletid for elever på alle kommunens grundskoler, så røgfrihed gælder i hele skoletiden; også uden for skolens matrikel
- at kommunen prioriterer en systematisk tobaksforebyggende indsats med brug af velafprøvede metoder over for børn og unge i skolen
- at kommunen og ungdomsuddannelserne sammen arbejder for at indføre røgfri matrikel eller røgfri skoletid på alle uddannelsesinstitutioner med optag af unge under 18 år
- at kommunen arbejder for at udbrede røgfri miljøer via samarbejde med fritidsliv, foreninger og erhvervsliv

Generelt anbefaler KL, at kommunerne i deres implementering af sundhedsudspillet fokuserer indsatsen der, hvor kommunerne i øvrigt er i dialog med borgerne, i dette tilfælde børn og unge, i løsning af kerneopgaven.

Som nævnt ovenfor er der en lang række indsats, som kan anvendes, for at begrænse rygning. Flere af anbefalingerne til kommunerne er allerede implementeret i Frederiksberg Kommune og en række af dem er også målrettet børn og unge. Eksisterende indsats i Frederiksberg Kommune er nærmere beskrevet i bilag 4.

Frederiksberg Kommune har vedtaget en rygepolitik (Kommunalbestyrelsen 25. januar 2016 pkt. 11). Den indebærer blandt andet, at der ikke må ryges i kommunale lokaler, og at der ikke må ryges på daginstitutioner eller skolers område,

ligesom der ikke må ryges i dagplejeres hjem. Det er gjort valgfrit for den enkelte institutions MED-udvalg at implementere 'Røgfri Arbejdsdag', foreløbigt har ca. 27 % af kommunens arbejdspladser indført røgfri arbejdsdag.

Dilemmaer i det videre arbejde med en Røgfri Generation på Frederiksberg.

Børn og unge kan møde røg i mange sammenhænge, på flere arenaer og under meget forskellige betingelser, hvilket implementering af Røgfri Generation skal tage højde for. Der vil derfor være forskel på, hvordan de enkelte indsatser bør føres ud i livet, hvis de skal have fuld virkning. Samtidig rejser der sig i arbejdet med at implementere budgetforligets ambition om en røgfri generation på Frederiksberg en række dilemmaer, som er vigtige at drøfte forud for drøftelsen og fastlæggelsen af en mere konkret handleplan. Det er med andre ord vigtigt at få afklaret en række dilemmafyldte spørgsmål, før der for alvor kan prioriteres og detaljeres indsatser. I afvejningen af indsatser kan der tages hensyn til indsatsens effekt, omkostningerne forbundet med indsatsen og eventuelle (uønskede) afledte effekter.

Dilemmaerne er typisk ikke entydige og hænger også sammen på tværs og har overlap – og der vil være flere end de, der gennemgås nedenfor.

Eksemplerne i dilemmaerne nedenfor er inspireret af de konkrete bruttokataloger over mulige indsatser for at undgå børn og unges rygestart som hhv. partnerskabet 'Røgfri Fremtid' mellem Kræftens Bekæmpelse og Tryk Fonden og 'Vidensrådet' (samarbejde mellem Trykfonden og Lægeforeningen), har udarbejdet, jf. bilag 1 og 2.

Som det fremgår af forslaget til procesplan nedenfor kan dilemmaerne også bruges til at målrette og fokusere den drøftelse der skal foretages lokalt blandt interessenter på de enkelte udvalgsområder i den forudsatte hørings- og drøftelsesproces. F.eks. vil dilemmaet om fokus på skoler og daginstitutioner eller et bredere helhedssyn (dilemma E) være særligt relevant at drøfte i Kultur- og Fritidsudvalget og blandt det udvalgs interessenter, mens f.eks. dilemmaet mellem Røgfri Generation og kommunens rygepolitik (dilemma F) vil være særligt relevant i MED-organisationen.

A. Bredt eller snævert kommunalt fokus på børn og unges rygning

Kommunen har mulighed for at regulere røg på de arenaer, hvor der er en kommunal myndighed (eksempelvis rygning på kommunale matrikler) – men der er også mange områder, hvor kommunen ikke har direkte beslutningskompetence, men på anden måde kan påvirke borgernes omgang med røg.

Spørgsmålet er, om kommunen bør koncentrere sig om de områder, hvor de har myndighed, eller om der også skal sættes ind på områder udenfor kommunens myndighedsområde, og i så fald, om det skal ske samtidigt eller forskudt.

Overgangen fra folkeskole/udskoling til ungdomsuddannelse udgør en særlig risiko i forhold til unges rygestart. Det er dermed et område hvor en indsats, hvis den lykkes, vil have stor effekt. Dilemmaet er, at ungdomsuddannelserne ikke er en del af det kommunale myndighedsområde, hvorfor det skal ske i dialog og samarbejde med skolerne.

Klart sat op er det måske et overskueligt dilemma, men i praksis bliver det en svær afvejning af, om kommunen skal satse på initiativer med størst langsigtet effekt eller initiativer, som ligger indenfor det kommunale myndighedsområde.

B. Forbudsstrategi eller fokus på kampagner og nudging

En almindelig antagelse er, at en regel først er implementeret, når den efterleves af hovedparten af befolkningen. Udfordringen er, at forbud alene ikke nødvendigvis fører til ændret adfærd. Adfærdsændringen forudsætter typisk, at forbuddet enten opleves meningsfuld, eller at borgeren frygter de repressalier, der er forbundet med en overtrædelse af forbuddet. Adfærdsændringer baseret på holdninger fremfor regler vil nogen gange være mest effektive, men den omtalte forskning på området taler klart en anden vej.

Indførelse af røgfri skoledag kan relativt let besluttes. Dilemmaet er, at de større skolebørn gerne må forlade skolens område i skoletiden. I praksis kan det derfor være svært at håndhæve rygeforbuddet, ligesom det kan være vanskeligt at finde en konstruktiv sanktion overfor den enkelte elev, der overtræder forbuddet om at ryge i skoletiden, jf. nedenfor om kontrol/opfølgning. Under alle omstændigheder er det vigtigt at have fokus på, at kampagner/nudging ikke gør det i sig selv, men det kan være et nødvendigt supplement til strukturelle (forbuds-) tiltag.

C. Fokus på kontrol/opfølgning eller på motiverende adfærd

I forlængelse af ovenstående og med udgangspunkt i en række strukturelle (forbuds-) tiltag opstår spørgsmålet, hvordan der følges op. En for stram opfølgning kan tage fokus fra selve formålet, mens omvendt ingen opfølgning må forventes at fjerne troværdigheden i indsatsen.

Som et eksempel kan et forbud mod rygning på de kommunale legepladser ikke forventes efterlevet af alle, hvis det ikke følges op med kontrol af kommunale medarbejdere og effektiv fjernelse af cigaretskod. Dette kan i givet fald have økonomiske konsekvenser. Derudover kan der opstå ubehagelige situationer, hvis medarbejderne påtaler borgere, der ryger, hvilket kan have negative konsekvenser for stemningen og miljøet på legepladsen og i yderste konsekvens betyde,

at småbørnsfamilier fravælger de kommunale legepladser. Igen et forholdsvist simpelt dilemma, hvis håndtering dog kan blive afgørende for succes.

Et andet spørgsmål er i hvilken udtrækning, kommunen skal benytte sig af sin mulighed for at regelsætte omkring rygning, når der samarbejdes og samskabes med andre aktører. En handleplan kan i det ene yderpunkt basere sig på råd, henstillinger og nudging og i det andet yderpunkt vedtage regler med klare sanktioner. Herudover kan en strategi være mere eller mindre fokuseret, fx alene have fokus på rygning på kommunale uddannelsesinstitutioner eller udvidet til også at dække andre områder. Andre områder kan eksempelvis være i fritidslivet, hvor børn og unge færdes, og hvor kommunen har mulighed for at forbyde rygning i foreninger eller indsatser, som modtager kommunal støtte. Et forbud om rygning vil fremme målet om en Røgfri Generation men kan svække samarbejdet mellem kommune og civilsamfund, som udgør en krumtap i kommunens virke – ikke blot i forhold til børn og unge.

D. Kommunal sfære contra borgernes frie ret

Kommunen har som nævnt ovenfor mulighed for at påvirke borgernes adfærd både via regler og via holdningsændringer og nudging. Spørgsmålet er i hvilket omfang, det er en kommunal opgave, at påvirke borgernes adfærd hen imod f.eks. en sundere livsstil og i hvor høj grad, det er den enkelte borgers eget ansvar. Dilemmaet er generelt, men er f.eks. knyttet til borgernes hjem og i hvor høj grad, kommunen skal forsøge at påvirke borgere med hjemmeboende børn, til ikke at ryge.

E. Fokus på skoler og daginstitutioner – eller et bredere helhedssyn på Røgfri Generation

Et dilemma er, om indsatser skal udbredes til alle kommunale institutioner, der har med unge at gøre, f.eks. Ungecentret i F86, PPR osv., eller afsnøres til skoler og daginstitutioner. Dette dilemma gælder også, om initiativer skal omfatte f.eks. foreninger og klubber, der får kommunalt tilskud og arbejder (måske delvist) med børn og unge. Her har kommunen principielt beslutningskompetence, men det skal afvejes, i hvilken form den skal bruges.

Et yderligere dilemma opstår, når det skal prioriteres, hvilke områder i den unges liv, der skal arbejdes på at ændre. Eksempelvis skal det afvejes, om et anbringelsessted, hvor medarbejderne ryger, alene af denne grund er et uegnet tilbud, eller om hensynet til den konkrete unge og matchet med anbringelsesstedets særlige metoder og viden skal vægtes højest.

F. Forholdet mellem 'Røgfri Generation' og kommunens rygepolitik

Kommunen har en forholdsvist restriktiv rygepolitik. Den indebærer blandt andet, at der ikke må ryges i kommunale lokaler, og at der ikke må ryges på daginstitutioner eller skolers område, ligesom der ikke må ryges i dagplejers hjem. Det er gjort valgfrit for den enkelte institutions MED-udvalg at implementere 'Røgfri Arbejdsdag', foreløbigt har ca. 27 % af kommunens arbejdspladser indført røgfri arbejdsdag. I kort form indebærer det, at medarbejderne slet ikke ryger i løbet af en arbejdsdag.

I implementeringen af Røgfri Generation er der dermed et særligt medarbejderspor med dertil knyttede dilemmaer. Dette spor hænger tæt sammen med ønsket om at medarbejderne i givet fald udgøre gode rollemodeller.

Første udfordring er at afgrænse hvilke arbejdspladser, hvor der i givet fald skal indføres røgfri arbejdsdag, hvis det opfattes som en integreret del af det at implementere Røgfri Generation. Er der alene tale om institutioner som skoler og dagtilbud, som er direkte rettet mod børn og unge, eller skal reglen også omfatte arbejdspladser, som f.eks. biblioteker og idrætsområder, som hyppigt benyttes af børn og unge? Eller alle institutioner, hvor der ofte kommer børn og unge, her kunne Rådhuset være et eksempel herpå.

Et andet spørgsmål, der rejser sig, er de ikke-kommunale institutioner; eksempelvis de selvejende dagtilbud og/eller foreninger og klubber, der får kommunale tilskud. På den ene side fastlægger disse institutioner på en række områder selv deres medarbejderpolitik – på den anden side kunne det anføres, at det ville være uhensigtsmæssigt, hvis børn i Frederiksberg Kommune får forskellig erfaring med røg, afhængig af hvilken institution, de er tilknyttet. Også her ligger der et dilemma imellem påbud/krav (f.eks. ændring i driftsoverenskomster) og samarbejde og dialog (f.eks. at en selvejende institution følger en opfordring fra kommunen).

At overvejelserne om at indføre arbejdsfri arbejdsdag i givet fald kun er møntet på institutioner, der er rettet mod børn og unge, giver et dilemma, idet det vil betyde, at der bliver forskellige regler og ansættelsesforhold for kommunens medarbejdere, hvilket kan opfattes som en udfordring i forhold til ligebehandling.

En central beslutning om at indføre røgfri arbejdsplads i dele af kommunen vil således være et opgør med den nuværende politik, hvor beslutningen er udlagt til de lokale MED-udvalg. Det kan være svært at bevare frivilligheden for alle institutionstyper, hvis det skal sikres, at børn og unge ikke udsættes for røg. Derudover er der en kommunal tilgang til høj medarbejderinddragelse, hvilket er med til at sikre et godt arbejdsmiljø og dermed kunne rekruttere og fastholde dygtige medarbejdere.

Hvis det besluttes at indføre røgfri arbejdsdag som et led i en kommende rygepolitik for en række kommunale institutioner (ændre frit-valgs-ordningen), skal det samtidig overvejes med hvor lang tids varsel, ordningen træder i kraft og andre detaljer. Det skal ske ved en konkret ændring af rygepolitikken. Hvis der indføres centralt fastsat røgfri arbejdsdag skal kommunens rygepolitik således efterfølgende revideres.

Procesplan frem mod handleplan for Røgfri Generation på Frederiksberg
Det foreslås, at Sundheds- og Forebyggelsesudvalget på baggrund af denne sag drøfter den faglige baggrund og dilemmaerne i det videre arbejde, og på den baggrund sender sagen i høring i de relevante fagudvalg (Undervisningsudvalget, Børneudvalget, By- og Miljøudvalget, Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Socialudvalget) samt Magistraten (som personaleudvalg).

Når relevante fagudvalg og Magistraten (som fag-/personaleudvalg) drøfter sagen den 19. november foreslås det, at hvert udvalg sender den i høring hos institutioner, evt. brugerbestyrelser, Formandsrådet, FiU, Fælleselevrådet og øvrige parter efter eget valg, dvs. målrettet hvor der i udvalgets ansvarsområder er fokus på børn og unge. Høringsgrundlaget vil være den foreliggende sag, men det kan også være relevant at målrette høringsprocessen efter behov i det enkelte udvalg og tilhørende forvaltningsområder, idet fokus i høringen kan være forskelligt alt efter målgrupper og høringsparter.

Særligt vedr. Magistraten foreslås det, at sagen sendes til drøftelse i MED-organisationen. Temaet er her konkret at drøfte mulige konsekvenser i f.t. kommunens eksisterende rygepolitik, jf. ovenfor. Da selve rygepolitikken er relativt ny vil høringstemaet i praksis være, om den eksisterende valgfrihed for den enkelte institutions MED-udvalg til at implementere 'Røgfri Arbejdsdag' (jf. ovenfor) skal fraviges for institutioner m.v. der arbejder med børn og unge. Det er således Magistratens rolle som personaleudvalg, der er i fokus her. En lokal drøftelse i MED-regi vil i sagens natur være særligt oplagt på de forvaltningsområder/institutioner, hvor der arbejdes meget med børn og unge.

Af praktiske grunde foreslås det, at Hovedudvalget får mulighed for at drøfte og afgive bemærkninger i processen efter udløbet af den almindelige høringsfrist, netop for også at kunne samle op på eventuelle bemærkninger fra den øvrige MED-organisation.

Det er først efter vedtagelsen af en handleplan for Røgfri Generation (i givet fald forår 2019), at kommunens rygepolitik i givet fald skal revideres. Dette vil i givet fald kræve en opfølgende politisk proces, inkl. fornyet drøftelse i MED-organisationen vedr. den konkrete implementering af handleplanen på dette område.

Med denne proces for selve handleplanen er det formålet at opbygge et fælles fundament på tværs af de politiske udvalg, tilknyttede institutioner, MED-organisationen samt relevante råd, som en handleplan med konkrete indsatser efterfølgende kan basere sig på.

På baggrund af de brede drøftelser samt høringssvar forelægges Sundheds- og Forebyggelsesudvalget i marts måned forslag til hvilke indsatser, der skal iværksættes som led i en handleplan 2019-2020 for Røgfri Generation på Frederiksberg. Herefter udarbejder de enkelte dele af forvaltningen forslag til, hvordan de enkelte indsatser konkret skal udmøntes i de relevante fagudvalg.

5. november	SFU	Drøftelse af denne sag om Røgfri Generation. Sagen sendes i høring i seks fagudvalg og MAG (som fag-/personaleudvalg) med temaer som nævnt ovenfor
19. november	Relevante fagudvalg MAG som personaleudvalg	Drøftelse i udvalgene. <ul style="list-style-type: none"> • Udvalgene sender sagen i høring hos lokale parter og relevante råd • MAG sender sagen til høring i MED-organisationen • Sagen sendes ligeledes til høring i Ungerådet/Ungeforum
8. februar		Høringsfrist for lokale parter og råd – inkl. også OmrådeMED/lokale MED-udvalg
28. februar		Hovedudvalget drøfter temaet på baggrund af input fra den øvrige MED-organisation

25. marts	SFU	Drøfter Handleplan for Røgfri Generation og sender handleplan i høring i fagudvalg
1. april	Relevante fagudvalg	Drøfter Handleplan for Røgfri Generation
1. april	MAG (som personaleudvalg)	Drøfter Handleplan for Røgfri Generation med særligt fokus på forslaget til handleplan i forhold til drøftelserne i MED-organisationen ift. kommunens rygepolitik
29. april	SFU	Behandler Handleplan efter drøftelser i udvalg 1. april og indstiller til MAG
6. maj	MAG	Indstiller til KB
13. maj	KB	Beslutter i givet fald Handleplan for Røgfri Generation, herunder igangsætter i givet fald proces vedr. tilpasning af kommunens rygepolitik med dét udgangspunkt

Med denne tidsplan vil det være muligt at igangsætte den lokale implementering i sommeren/efterår 2019 i form af konkrete indsatser og initiativer, som skal implementeres under de enkelte fagudvalg. Det vil her være det enkelte fagudvalg, der vil være tovholder, herunder MAG i forhold til i givet fald at få udarbejdet en revideret rygepolitik.

På Sundheds- og Forebyggelsesudvalgets foranledning gøres der status for implementeringen i 4. kvartal 2020.

Organisation i forvaltningen

Arbejdet vil forudsætte en særlig koordineret indsats på tværs af forvaltninger, og derfor er der etableret en tværgående netværksgruppe vedr. 'Røgfri generation' på tværs af områderne. Denne netværksorganisering var dog også forudsat i beslutningen om Sundheds- og Forebyggelsesudvalgets arbejdsform (SFU, 4. juni 2018), dvs. netop når udvalget beskæftiger sig med sundhedsfremme og forebyggelsestemaer i den primære opgavevaretagelse i øvrige udvalg. Den nævnte netværksgruppe vil derfor også arbejde mere generelt med sundhedsfremmetemaer på tværs af udvalgsområderne. Den samlede handleplan for Røgfri Generation vil i første omgang være omdrejningspunktet for arbejdet.

Økonomi

Sundhedsfremme og forebyggelse er typisk en indsats, der er koblet sammen med andre kerneopgaver og placeret ansvarsmæssigt i det respektive fagudvalg. Det må forventes, at implementering af konkrete indsatser indeholdt i en kommende handleplan vil være forbundet med udgifter. Disse konkrete indsatser forudsættes finansieret indenfor de enkelte udvalgs rammer. Det foreslås dog, at der i givet fald i forbindelse med vedtagelsen af en konkret handleplan afsættes 200.000 kr. til tværgående understøttelse af indsatsen til projektledelse, kommunikation, workshops, fællesmøder m.v. i 2019, finansieret af Sundheds- og Forebyggelsesudvalgets pulje til implementering af Sundhedspolitikken på i alt 3,0 mio.kr. årligt.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Sundheds- og Forebyggelsesudvalget den 5. november 2018.

Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, By- og Miljøudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Socialudvalget, Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Undervisningsudvalget den 19. november 2018.
Magistrat (som fag-/personaleudvalg) den 19. november 2018.

Historik

Indstilling 5. november 2018, pkt. 72:

Social, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet indstiller, at Sundheds- og Forebyggelsesudvalget

1. drøfter den faglige baggrund for den videre implementering af en Røgfri Generation på Frederiksberg,
2. drøfter de skitserede dilemmaer forbundet med den videre implementering af en Røgfri Generation på Frederiksberg og

3. godkender procesplanen for det videre arbejde og sender sagen til drøftelse i relevante fagudvalg den 19. november 2018. Dette sker med henblik på, at udvalgene sender sagen til høring hos relevante parter med høringsfrist 8. februar 2019.

Bilag

Bilag 1 Røgfri fremtid - hvad kan du gøre

Bilag 2 Vidensrådet

Bilag 3 KL Forebyggelse_for_fremtiden SFU

Bilag 4 Indsatser implementeret i Frederiksberg Kommune okt 2018

Punkt 113: Generationernes By: Modernisering af Ingeborggården og Frederiksberg Boldklub - bevilling

02.00.00-P20-1-16

Resume

Den nuværende bevilling for moderniseringen af Ingeborggården er ikke tilstrækkelig, hvorfor der meldes anlægsbevilling inden for rammen af det samlede rådighedsbeløb. Ligeledes søges der om at fremrykke rådighedsbeløb fra 2019 til 2018 på boligdelen.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget tog sagen til orientering.

Indstilling

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet og By- og Miljøområdet indstiller til Ældre- og Omsorgsudvalget,

at der meddeles yderligere anlægsbevilling på henholdsvis 7,4 og 1,5 mio. kr. til projekteringsudgifter på bolig- og servicedelen finansieret af det afsatte rådighedsbeløb i 2018 og en fremrykning på 2,3 mio. kr. fra 2019 til 2018 på boligdelen.

Social-, Sundheds- og Arbejdsmarkedsområdet og By- og Miljøområdet indstiller til By- og Miljøudvalget samt Kultur- og Fritidsudvalget,

at sagen tages til orientering.

Sagsfremstilling

Moderniseringen af Ingeborggården indgår i den samlede Masterplan for modernisering af plejeboliger. I 2014 blev det besluttet at koble ombygningen af Ingeborggården (tidligere selvejende institution og nu kommunalt plejehjem), sammen med opførelsen af et nyt klubhus til Frederiksberg Boldklub. I den forbindelse blev det ønsket, at det samlede område omkring byggerierne skulle undergå en bredere udvikling, idet muligheder for byrum og mere hensigtsmæssige trafikale og parkeringsmæssige forhold skal forfølges.

I september 2016 godkendte de relevante fagudvalg konkurrenceprogrammet, og en vinder blev udpeget i juni 2018 - et totalentreprise vinderprojekt fra G.V.L. Entreprise A/S med RUBOW Arkitekter A/S, BBP Arkitekter A/S og DOMINIA A/S som underrådgivere. Kommunalbestyrelsen godkendte et forhandlingsmandat for samarbejdsfasen den 27. august 2018 (sag nr. 186 - lukket dagsorden). Samarbejdsfasen løber frem til og med januar 2019. Der forelægges et lokalplansforslag til politisk behandling januar 2019.

Økonomi

Tabel 1. Ingeborggården - Rådighedsbeløb for 2018

2018 - Projekteringsudgifter	Afholdt udgift i 2018		Forventet restudgift	
	Bolig	Service	Bolig	Service
Rækkenavne				
Allerede afholdte til GVL fase 1			-2.043.224	-408.645
Allerede afholdte til Strunge			-130.000	-26.000
BBE-honorar			614.400	153.600
Byggelånsrente			6.400	1.280
GVL-entreprise 1)			4.818.815	963.763
Konkurrencevederlag			350.000	70.000
Landinspektør			50.000	10.000
OK-fonden			411.200	82.240
Strunge Jensen			156.000	31.200
Byggesagsmedarbejder				28.571
Uforudset			80.000	20.000
Hovedtotal	4.034.881	550.835	4.313.591	926.010

Forventet udgifter i 2018		Rådighedsbeløb i 2018		Rådighedsbeløb der mangler i 2018	
Bolig	Service	Bolig	Service	Bolig	Service
8.348.472	1.476.845	6.080.000	1.520.000	2.268.472	-43.155

Tabel 1 viser, at der i 2018 forventes en samlet udgift på 8,3 mio. kr på boligdelen og 1,5 mio. på servicedelen. Der forventes balance på servicedelen, mens der på boligdelen mangler et rådighedsbeløb på 2,3 mio. kr. Rådighedsbeløbet søges derfor fremrykket fra 2019 til 2018 med modpost på kassen i begge år.

Udgifterne til boligdelen er udenfor anlægsrammen.

Tabel 2. Ingeborggården - Bevilling

Projekteringsudgifter	Alle afholdte udgifter indtil dags dato		Forventet udgifter resten af 2018		Forventet udgifter i 2019 indtil skema B	
	Bolig incl moms	Service excl moms	Bolig incl moms	Service excl moms	Bolig incl moms	Service excl moms
Allerede afholdte til GVL fase 1			-2.043.224	-408.645		
Allerede afholdte til Strunge			-130.000	-26.000		
BBE-honorar			614.400	153.600		
Byggelånsrente			6.400	1.280	22.400	5.600
GVL-entreprise fase 1			4.818.815	963.763		
GVL-entreprise fase 2					5.833.333	1.166.667
Konkurrencevederlag			350.000	70.000		
Landinspektør			50.000	10.000		
OK-fonden			411.200	82.240	205.600	41.120
Strunge Jensen			156.000	31.200	165.000	33.000
Jurist					50.000	10.000
Byggesagsmedarbejder				28.571		171.429
Uforudset			80.000	20.000	420.000	84.000
Hovedtotal	14.579.750	3.629.836	4.313.591	926.010	6.696.333	1.511.815

Forventet udgifter indtil skema B		Bevilling		Bevilling mangler	
Bolig	Service	Bolig	Service	Bolig	Service
25.589.674	6.067.661	18.262.000	4.575.000	7.327.674	1.492.661

I tabel 2 forventes der udgifter på i alt 25,6 mio kr. på boligdelen og 6,1 mio. kr. på servicedelen indtil skema A/B forelæggelse i 2019. Den nuværende bevilling er ikke tilstrækkelig, hvorfor der meddeles en anlægsbevilling på 7,3 mio kr. på boligdelen og 1,5 mio. kr på servicedelen. Udgifterne i 2019 afholdes indenfor det afsatte rådighedsbeløb til projektet.

Estimatet fra 2017 på hvor stor en bevilling der ville være nødvendig til projekteringsudgifter i perioden indtil skema A og B-godkendelse, bliver dermed større end forudsat. Dette skyldes, at der er gået et år mere end berammet i tidsplanen fra februar 2017, og i dette år har der været afholdt udgifter til honorarer til rådgivere samt udgifter til afholdelse af en ny konkurrence herunder udgifter til advokater og dels at det afsatte beløb til projektering i perioden har været vurderet for lavt.

Borgmesterpåtegning

Intet at bemærke.

Behandling

Ældre- og Omsorgsudvalget, By- og Miljøudvalget og Kultur- og Fritidsudvalget den 19. november 2018

Magistraten den 26. november 2018

Kommunalbestyrelsen den 3. december 2018

Bilag

Bevillingsskema - IBG boligdel

Bevillingsskema - IBG servicedel

Punkt 114: Fritidspas og guideordning - opfølgning efter Budgetforlig 2019

18.10.06-G01-1-18

Resume

Med budgetforlig 2019 blev afsat midler i de kommende tre år til ordningen med fritidspas og fritidsguideordningen til udsatte børn og unge samt nytilkomne flygtninge. I sagen her redegøres for økonomien fremadrettet og der præsenteres forslag til nye initiativer for at styrke målgruppens fastholdelse i foreningslivet, som søges finansieret via midler fra integrationspuljen 2019 hhv. Folkeoplysningsudvalgets pulje.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget udsatte sagen efter en drøftelse.

Indstilling

By- og Miljøområdet indstiller, at redegørelsen tages til efterretning.

Sagsfremstilling

Baggrund

På mødet den 4. juni 2018 behandlede Kultur- og Fritidsudvalget sag 63. "Status på fritidspas og fritidsguideordning" som også omhandlede status på flygtningeguideordningen. Kultur- og Fritidsudvalget oversendte sagen til budgetdrøftelserne, idet udvalget bad forvaltningen se på flere muligheder for at fastholde borgerne i foreningslivet og at undersøge, om der kan aflæses en kønsmæssig skævhed i fastholdelsesgraden.

Magistraten blev således den 13. august 2018 forelagt sagen inkl. opfølgning på Kultur- og Fritidsudvalgets anmodning, hvor sagen blev oversendt til budgetdrøftelserne. Opfølgningen på udvalgets anmodning er vedlagt som bilag 1.

Fritidsguideordningen

Siden 2011 har socialt udsatte børn og unge på Frederiksberg kunne benytte sig af fritidsguideordningen, som består i dels individuel hjælp til at begynde på en fritidsaktivitet, dels økonomisk hjælp i form af et fritidspas, hvor kontingentet betales det første år. Guideordningen indebærer, at familien får hjælp af en frivillig guide til at følge og aflevere barnet til fritidsaktiviteten de første par gange. For at kunne benytte sig af ordningen kræves, at børnene kommer fra udsatte familier, at de bor på Frederiksberg og at foreningen er godkendt som folkeoplysende forening på Frederiksberg. Det er hovedsagligt kommunale medarbejdere, der henviser børn til ordningen og dermed vurderer, hvorvidt familierne er økonomisk trængte. Nogle familier benytter ordningen til blot at få hjælp til valg af foreningstilbud, indmeldelse og guidning og altså uden at få økonomisk støtte i form af fritidspas.

Konkret bidrager fritidsguideordningen til, at alle børn og unge får lige muligheder for at få et aktivt fritidsliv. Der tages udgangspunkt i, at det frivillige personlige møde mellem den frivillige, barnet og familien sikrer en tillidsskabende relation, som giver mulighed for at skabe de bedste rammer for børnenes introduktion og fastholdelse i fritidslivet. Dette gøres konkret ved at:

- Skabe kontakt til børn og unge i udsatte byområder, der gerne vil gå til en aktivitet i deres fritid
- Møde barnet og familien, der hvor de er, og tage udgangspunkt i det enkelte barns ønsker og behov
- Vejlede børnene og deres familier om opstart i en forening
- Følge barnet og forældrene til aktiviteten de første par gange
- Kontakte familien efter en tid og følge op på forløbet

Fritids guiderne på Frederiksberg samarbejder med Københavns Kommune og Red Barnet om ordningen, idet Red Barnet står for rekruttering og frivilligpleje af de tilknyttede frivillige i guide-korpset.

Som tovholder for de frivillige fritids guider er ansat en fritidsguidekoordinator i 12 timer/uge. Stillingen varetages af en studerende, der organisatorisk er forankret i Kultur- og Fritidsafdelingen.

Flygtningeguideordningen

Parallelt med fritidsguideordningen har der siden 2016 på Frederiksberg også været en Flygtningeguideordning, hvor børn og voksne flygtninge i integrationsprogrammet på tilsvarende vis hjælpes til en fritidsaktivitet samt få betalt det første års kontingent. Økonomien til ordningen for flygtninge bygger på en beslutning i Budget 2016 om at afsætte 50.000 kr. i hhv. 2016 og 2017 til fritidspas til flygtninge og efterfølgende beslutninger i Kultur- og Fritidsudvalget (2016) og

Socialudvalget i regi af Integrationshandleplanen (2017 og 2018) om ansættelse af en fritidsguide koordinator særligt knyttet til ordningen for flygtninge. Flygtningeguidekoordinatoren er organisatorisk tilknyttet Kultur- og Fritidsafdelingen med 15 timer/ugen.

Omfang og udfordringer

I 2017 havde Fritidsguiderne på Frederiksberg kontakt med 87 børn, hvoraf 70 fik udleveret fritidspas. Primo 2018 var 32 børn, svarende til 47% af dem, der havde fået fritidspas, stadig aktive i samme forening. Af koordinatorens registrering fremgår desuden, at af de 29 børn, der tilbage i efteråret 2016 fik udleveret fritidspas, var 6 svarende til 20% stadig aktive i samme forening.

I 2017 var 43 børn og 26 voksne i et forenings-forløb via Flygtningeguideordningen. I første halvår af 2018 er der uddelt 25 fritidspas til nytilkomne børn og voksne.

Den største udfordring i forhold til at fastholde de medlemmer, som er startet i foreninger via guideforløb og -pas, er familiernes manglende økonomi og/eller prioritering til at betale det næste års kontingent. Derudover er afstand mellem bopæl og aktivitetslokalitet også af stor betydning, da mange familier oplever det som udfordrende og besværligt at bevæge sig over længe distancer. Fritidsguiderne er opmærksomme på dette forhold i deres indledende vejledning af familierne i forhold til valg af fritidsaktivitet.

Sikring af driften med Budget 2019

Med budgetforliget for 2019 blev afsat midler til ordningen de kommende tre år. Forligsteksten i Budget 2019 lyder således: "Fritidspas for børn og unge samt flygtninge. Ordningen med fritidspas og fritidsguideordningen til børn og unge samt nytilkomne flygtninge er med til at sikre alle borgere de bedste muligheder for deltagelse i kultur- og fritidslivet. Partierne er enige om at forsætte den velfungerende ordning i de kommende år. Med aftalen blev afsat 300.000 kr. hvert år 2019-2021."

De afsatte midler i budgetforliget er med at sikre driften af ordningen i de tre kommende år, hvilket skaber ro for ordningens fortsatte virke. Ordningen er bemannet med to studentermedhjælpere på hhv. 12 og 15 timer ugentlige timer. Den årlige lønomkostning udgør samlet set ca. 230.000 kr. Desuden skal årligt afholdes 20.000 kr. til samarbejdsaftalen med Københavns Kommune og Red Barnet. Af de afsatte midler i 2019-2021 resterer således årligt 50.000 kr. til finansiering af pas til målgruppen.

De seneste år er brugt følgende på udgifter til fritids- og flygtningepas:

2016 blev brugt 110.000 kr.

2017 blev brugt 185.000 kr.

I 2018 er der pr. 1/11 udbetalt 75.000 kr. på fritidspas og 51.000 på flygtningepas, dvs. 126.000 kr. i alt.

Af de tidligere afsatte midler til finansiering af passene resterer pr 1/11 2018 ca. 145.000 kr., hvoraf 100.000 kr. vil blive overført til 2019.

Nye tiltag for bedre fastholdelse

Som præsenteret i budgetmaterialet jf. bilag 1 foreslår forvaltningen tre forskellige supplerende tiltag til at fastholde medlemmer med fritids/flygtningepas i foreningslivet. Forslag 3 omhandler en udvidelse af den opgave, som de frivillige fritids-/flygtningeguider hidtil har påtaget sig.

Hidtil har opgaven for den frivillige bestået i at følge medlemmet til fritidsaktiviteten et par gange i starten af forløbet. På forsøgsbasis og i samarbejde med Red Barnet afprøves nu at tilbyde medlemmer med fritids-/flygtningepas, som har svært ved at komme afsted til aktiviteten pga. fx ringe overskud i familien eller familiens manglende opbakning, at få tilknyttet en egentlig følgeven. Følgevenner er beslægtet med fritidsguide-ordningen, men hvor førstnævnte har fokus på formidling og hjælp til de første gange i foreningen, er følgevennerne baseret på en længerevarende relation mellem den frivillige og barnet og dets familie. En følgeven kan over længere tid hjælpe med til at give familien en egentlig foreningsforståelse. Forslaget er uden omkostninger og er således nu sat i gang som pilotprojekt.

De to andre forslag til bedre fastholdelse i foreningslivet omhandler dels oprettelse af en partnerskabspulje til foreninger med fokus på kompetenceudvikling indenfor inklusion og integration, dels forlængelse af fritids-/flygtningepasset, så der også i år 2 kan gives kontingentstøtte. Som det fremgår af beskrivelsen i bilag 1 er der forbundet betydelige udgifter med begge forslag, som ikke kan afholdes indenfor de afsatte midler til fritids- og flygtningeordningen i Budget 2019. Derfor søges midler fra Integrationspuljen hhv. Folkeoplysningsudvalgets pulje til finansiering af disse to forslag.

Integrationspulje og Folkeoplysningsudvalgets pulje

Til finansiering af de to andre forslag i 2019 mhp. at styrke arbejdet med fastholdelse, er Integrationspuljen under Socialudvalget derfor søgt om midler. Der er dels søgt til etablering af en partnerskabspulje på 100.000 kr., hvor 5

foreninger kan søge om støtte til at forbedre og styrke deres arbejde med at integrere og fastholde medlemmer med flygtninge/fritidspas. Herudover er ansøgt om 140.000 kr. til finansiering af endnu et års fritids/flygtningepas ("år 2-pas") for at gøre sig erfaringer med, hvordan målgruppens fastholdelse i foreningslivet kan støttes og styrkes ved endnu et års betalt foreningskontingent. Som noget nyt er det muligt at søge integrationspuljen om toårige bevillinger, hvorfor der søges om midler til år 2-pasprojektet i 2019/2020 med henblik på en passende forsøgsperiode. Fordelingen af Integrationspuljen vedtages endeligt i Socialudvalget den 4. februar, hvorefter ovennævnte indsatser - såfremt bevilling opnås - iværksættes.

Til orientering har Socialudvalget via integrationspuljen bevilget 120.000 kr. til fritidsguide-indsatsen i indeværende år.

Parallelt med at der søges om midler fra integrationspuljen til etablering af en partnerskabspulje for foreninger, søges også om midler fra Folkeoplysningsudvalgets pulje, der bl.a. støtter forsøgs- og udviklingsprojekter i regi af folkeoplysende initiativer. I puljen resterer pt. ca. 200.000 kr. for indeværende år. Ansøgninger behandles på Folkeoplysningsudvalgets møde den 13. december. Såfremt der opnås hel eller delvis støtte fra Folkeoplysningsudvalget vil ansøgningen til integrationspuljen blive justeret.

Kultur- og Fritidsudvalget vil blive forelagt ny status på ordningen i 1. halvår 2019, herunder status på indsatserne og et økonomisk overblik.

Økonomi

Sagen har ikke afledte økonomiske konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Kultur- og Fritidsudvalget den 19/11.

Bilag

Opfølgning på anmodning fra KFU

Punkt 115: Ny Udsattepolitik 2019-2022 - Høring

00.15.10-G01-3-18

Resume

Frederiksberg Kommunes nuværende udsattepolitik er gældende for perioden 2015-2018. Socialudvalget besluttede den 5. november 2018 (pkt. 110) at sende udkast til ny Udsattepolitik 2019-2022 i høring i relevante fagudvalg. I sagen forelægges udkast til ny Udsattepolitik 2019-2022 med henblik på fremsendelse af høringssvar til behandling i Socialudvalget den 14. januar 2019.

Beslutning

Kultur- og Fritidsudvalget tog udkast til ny udsattepolitik til efterretning.

Indstilling

Socialudvalget indstiller, at udkast til ny Udsattepolitik 2019-2022 drøftes i udvalget med henblik på fremsendelse af høringssvar til behandling i Socialudvalget den 14. januar 2019.

Sagsfremstilling

Socialudvalget besluttede den 5. november 2018 (pkt. 110) at sende udkast til ny Udsattepolitik 2019-2022 i høring i henholdsvis Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget samt Udsatterådet, og at sagen efter høring forelægges til godkendelse i Socialudvalget den 14. januar 2019.

Proces for tilblivelse af ny Udsattepolitik 2019-2022 og handleplan 2019

Socialudvalget godkendte den 9. april 2018 (pkt. 42) proces for udvikling af ny Udsattepolitik 2019-2022. En proces der bygger på erfaringsopsamling i forhold til den nuværende politik, der blev godkendt af Kommunalbestyrelsen den 20. april 2015 (pkt. 103), og udmøntningen af denne samt nye tendenser og ny viden på udsatteområdet. Processen tager desuden højde for, at det nyetablerede Udsatteråd involveres i udviklingen af en ny politik på området.

Den nye Udsattepolitik 2019-2022 (bilag 1) er således udviklet med afsæt i erfaringsopsamlingen fra den nuværende Udsattepolitik 2015-2018 samt via involvering af det nyetablerede Udsatteråd. Erfaringsopsamlingen er sket gennem fokusgruppeinterviews med ledere i Socialafdelingen. Hovedpointerne fra erfaringsopsamlingen er beskrevet i sag forelagt Socialudvalget i april 2018 vedr. proces for ny Udsattepolitik (9. april 2018, pkt. 42).

Som supplement til erfaringsopsamlingen indgår perspektiver fra brugerorganisationer og Udsatterådet samt kommunale aktører som centrale bidrag til den nye politik. Dette er bl.a. kommet til udtryk på en fælles workshop, den 13. august 2018, hvor Udsatterådet drøftede indspil til den nye Udsattepolitik 2019-2022.

Det blev på workshoppen tilkendegivet, at politikken overordnet set bør forstærkes ved en tydeligere målgruppebeskrivelse. Samtidig var der i drøftelserne med Udsatterådet fokus på udvalgte temaer, som i den kommende periode kommer til at få særlig opmærksomhed på Udsatterådets dagsorden. Med udgangspunkt i disse temaer var der et ønske om et særligt fokus i politikken på unge udsatte borgere, herunder overgangen fra ung til voksen. Sundhedstilstanden blandt udsatte var også et centralt tema, der blev drøftet på workshoppen i forhold til blandt andet underdiagnosticering på det somatiske område. I drøftelserne indgik overvejelserne om, hvorledes man bedst muligt etablerer opsøgende indsatser, der møder borgerne, hvor de er. Et andet tema, der blev fremhævet på workshoppen var arbejdet med integreret psykiatri, hvor der særligt var ønske om, at sikre et endnu stærkere samspil mellem region og kommune med fokus på sammenhængende indsatser.

I forhold til politikens mål 'Udsatte borgere skal bidrage aktivt til arbejdsmarkedet' blev der udtrykt ønske om, at beskrivelsen og indfrielsen af målet skal ske med afsæt i et anerkendende syn på arbejdsniveauet hos den enkelte udsatte borgere med fokus på borgerens egne ressourcer og livssituation. For eksempel hos særligt udsatte borgere, der allerede har et afklaret forhold til arbejdsmarkedet og derfor modtager førtidspension.

Mangfoldigheden blev ligeledes fremhævet, som et vigtigt omdrejningspunkt for målene i den nye Udsattepolitik for 2019-2022.

På initiativ af Sundheds- og Forebyggelsesudvalget blev der den 20. august 2018 afholdt en fælles temadrøftelse mellem Socialudvalget og Sundheds- og Forebyggelsesudvalget med fokus på ulighed i sundhed blandt udsatte borgere. Der var på baggrund af drøftelserne enighed om, at sundhed for udsatte er et vigtigt aspekt, der bør indgå i den nye udsattepolitik.

De to udvalg var ligeledes enige om, at der skal fokus på at få brudt fødekæden af udsatte borgere med forebyggende indsatser for at undgå, at flere ender i målgruppen af udsatte borgere - og at flere unge kommer til.

Samtidig blev det fremhævet, at indsatser skal møde udsatte borgere, der hvor de er. Eksempelvis i form af en styrkelse af den opsegende gadeplansindsats, der netop er blevet vedtaget i forbindelse med Budget 2019, hvor Frederiksberg Kommune ved at tilføre yderligere ressourcer til investering i socialfaglige sygeplejekompetencer, understøtter den akutte sundheds- og socialfaglige gadeplansindsats målrettet udsatte borgere i kommunen.

Output fra drøftelserne er indarbejdet i den nye Udsattepolitik for 2019-2022 og vil ligeledes indgå i det kommende arbejde med handleplan 2019-2020.

Indhold og fokus i ny Udsattepolitik 2019-2022

Frederiksbergs nye udsattepolitik vil fortsætte i samme hovedspor, som blev lagt i den forrige politik. Udsattepolitikken står på Frederiksbergstrategien og dens værdigrundlag om livskvalitet i hverdagen, plads til alle og muligheden for at være en del af fællesskabet og skal ses i sammenhæng med Frederiksberg Kommunes andre politikker samt strategi for en Socialt Bæredygtig By. Udsattepolitikken præciserer de forhold, der er for socialt udsatte borgere, som har brug for særlig opmærksomhed for at kunne deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

Udsattepolitikken understøtter FN's verdensmål om at gøre en indsats for øget social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed. Det gælder særligt mål om lighed i sundhed, trivsel i byerne, social mobilitet, uddannelse, et godt fritidsliv, lighed mellem kønnene og social retfærdighed.

Politikken bygger på principper om mangfoldighed, tilgængelighed, inklusion og aktivt medborgerskab med en ambition om, at alle borgere har mulighed for at bidrage med deres ressourcer. Den enkelte skal derfor støttes i at håndtere og nedbryde barrierer. I løbet af 2019-2022 er det målet, at en større andel af udsatte borgere;

- udnytter egne evner og mestrer eget liv på egne betingelser
- har samme muligheder for at leve et sundt liv som andre borgere
- er aktive i samfunds-, forenings og det demokratiske liv
- gennemfører en ungdoms- og videreuddannelse
- er aktivt bidragende på arbejdsmarkedet eller tager del i frivillige fællesskaber
- lever i trygge og tilgængelige bolig- og nærmiljøer
- møder en helhedsorienteret indsats og sammenhængende overgange

Indholdsmæssigt følger politikken samme overordnede struktur som den forrige politik.

Den indeholder:

1. En kort introduktion til de bagvedliggende principper, som politikken baserer sig på,
2. En kort målgruppebeskrivelse
3. Konkrete mål for Udsattepolitikken og kort beskrivelse af disse. Her er tilføjet et nyt mål om en helhedsorienteret indsats og sammenhængende overgange. Det betyder et forstærket fokus på en sammenhængende indsats på tværs af myndighedsområder. Målet er bl.a. at skabe bedre overgange mellem målgruppens forskellige livsfaser - fra barn til ung, ung til voksen, og til livet som ældre. Målet vil være tværgående og integreres i flere af indsatserne i handleplanen.
4. Strategiske pejlemærker for politikken og beskrivelse af disse – Disse har afsæt i et helhedsorienteret ressourceperspektiv.

For så vidt angår teksten er der sket en revidering samt uddybning af de konkrete mål. Tillige er der en række tilføjelser i overensstemmelse med de indkomne indspil til den nye udsattepolitik.

Implementering af politikken

I forbindelse med, at Socialudvalget den 9. april 2018 (pkt. 42) godkendte proces for udvikling af ny Udsattepolitik 2019-2022, blev det besluttet, at der fremadrettet arbejdes med at udvikle en årlig handleplan frem for den eksisterende Udsatteplan 2018-2021. Beslutningen blev truffet med afsæt i erfaringerne fra arbejdet med andre politikker (blandt andet Handicappolitik, Integrationspolitik og Sundhedspolitik) samt erfaringerne vedrørende sammenhængen mellem den nuværende udsattepolitik og Udsatteplan. Idet at processen for udviklingen af Udsattepolitikken for 2019-2022 i

mellemtiden er blevet forlænget, således at endelig udkast til politikken forelægges til Kommunalbestyrelsen godkendelse den 28. januar 2019, foreslås det at første udkast til Handleplanen dækker både 2019 samt 2020. Herefter udmøntes udsattepolitikken som planlagt fra 2021 årligt i konkrete handleplaner, der skal sikre realisering af politikken. Handleplanerne har til formål at sikre sammenhæng i indsatserne og forankring i de relevante udvalg.

Udsattepolitikken er formuleret som en overordnet politik med overordnede mål og pejlemærker. I handleplanen vil der blive formuleret specifikke mål for de relevante indsatsområder. Handleplanen tager udgangspunkt i dokumenterede udfordringer og følger op på resultaterne og effekten af indsatsen. Herigennem sættes fokus på at sikre, at indsatser og ressourcer koordineres, sammentænkes og anvendes, så de har den mest effektfulde virkning for borgerne og sikrer en høj kvalitet i de offentlige ydelser.

Den videre proces

Såfremt indstillingen tiltrædes foreslås det, at proces for høring og endelig godkendelse af den nye Udsattepolitik 2019-2022 samt Handleplan 2019-2020 følger den opdaterede og godkendte plan, der fremgår af nedenstående oversigt.

Proces for politik og handleplan

5. november 2018: Første udkast til udsattepolitik behandles i Socialudvalget med henblik på udsendelse i høring i Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget samt Udsatterådet.

6. november 2018: Høring af udkast til politik i Udsatterådet.

19. november 2018: Høring af udkast til politik i Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget.

14. januar 2019: Socialudvalget forelægges høringssvar og revideret ny udsattepolitik.

21. januar 2019: Magistraten forelægges høringssvar og revideret ny udsattepolitik.

28. januar 2019: Kommunalbestyrelsen forelægges høringssvar og revideret ny udsattepolitik.

December 2018 – Januar 2019: Drøftelse af input til handleplan for udsattepolitikken 2019 - 2020 i Udsatterådet på møde ultimo 2018. Udkast til handleplan 2019 -2020 udarbejdes – december/januar.

Februar/marts 2019: Socialudvalget forelægges udkast til handleplan 2019-2020 med henblik på godkendelse.

Handleplan 2021: Handleplan på udsatteområdet udarbejdes/revideres herefter årligt med forelæggelse for udvalg i maj/juni 2020

Udkast til ny Udsattepolitik 2019-2022 forelås sendt i høring i det nyetablerede Udsatteråd, der har været en aktiv bidragsyder i forbindelse med politikken tilblivelse. Derudover foreslås det, at udkastet sendes i høring i følgende fagudvalg, da politikken indeholder forslag til flere tematiske områder, som kunne være:

- Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget: Kobling til udsattepolitikens mål om at flere udsatte borgere er aktivt bidragende på arbejdsmarkedet samt at udsatte borgere gennemfører en ungdoms- eller videreuddannelse.
- Børneudvalget: Koblingen til udsattepolitikens mål om at udsatte borgere skal møde en helhedsorienteret indsats og sammenhængende overgange - herunder blandt andet overgangen fra barn til voksen.
- Kultur- og Fritidsudvalget: Kobling til udsattepolitikens mål om at udsatte borgere er aktive i samfunds-, forenings- og det demokratiske liv.
- Sundheds- og Forebyggelsesudvalget: Kobling til udsattepolitikens mål om at udsatte borgere skal have de samme muligheder for at leve et sundt liv som andre borgere - herunder fokus på forebyggende tiltag særligt målrettet udsatte borgere.
- Ældre- og Omsorgsudvalget: Kobling til udsattepolitikens målgruppe idet udsatte borgere bliver stadig ældre og plejkrævende. Ligesom ældre borgeres livssituation kan ændre sig og føre til et liv i en udsat position.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Borgmesterpåtegning

Ingen

Behandling

Arbejdsmarkeds- og Uddannelsesudvalget, Børneudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Sundheds- og Forebyggelsesudvalget og Ældre- og Omsorgsudvalget den 19. november 2018.

Bilag

Bilag 1 - Udkast til ny Udsattepolitik 2019-2022

Punkt 116: Lukket

88.12.00-G01-12-18